

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ETİK KURULLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

A REVIEW OF THE UNIVERSITY ETHICS COMMITTEE IN
TURKEY

Beril ALEV¹
F. Neval GENÇ²

ÖZET

Günümüzde akademik etik, araştırma-yayın etiği, yönetsel etik ihlalleri sıklıkla gündeme gelmektedir. Bu makalede, kamu yönetimi literatüründe ve uygulama sahasında giderek önem kazanan etik konusu üniversiteler ölçeğinde ele alınmaktadır. Makalenin konusu üniversite etik kurullarının, Türkiye'deki yapısal ve işlevsel durumlarının ortaya konulmasıdır.

Makalede, mevcut yapı, işleyiş ve sorunların tespitine yönelik olarak ulusal ve uluslararası literatür incelenmiştir. Çalışmanın teorik ve kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Daha önceden yapılmış akademik çalışmalar incelenmiştir. Alan araştırması aşamasında öncelikle üniversitelerin resmi web siteleri üzerinden üniversite etik kurulları-yapıları belirlenmiştir. Başkan ve üyelerine erişim aşamasına geçilmiş, ardından belirlenen soru kağıdı çerçevesinde başkan ve üyelere online anket uygulanmıştır. Anket sonuçları, etik kurulların işlevsel olduğu takdirde yükseköğretimde etik sıkıntılarının azaltılması, ortadan kaldırılması yönünde önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Üniversitede Etik, Üniversite Etik Kurulu, Kamu Yönetiminde Etik*

ABSTRACT

Today, academic ethics, research and publication ethics, managerial ethics violations comes up frequently. In this article, the issue of ethics in the public administration literature increasingly important field of application are discussed in scale of universities. The subject of the article, of the university ethics committee is to demonstrate the structural and functional status in Turkey.

In the article, it has been examined the national and international literature in order that the current structure and functioning and the detection of problems. It is formed that the theoretical and conceptual framework of the studies. Previously made academic studies have examined. Firstly, in the phase of field study, it is determined university ethics committees-structure through the official website of the universities. Chairman and members have

---

¹ Akdeniz Üniversitesi Avrupa Dokümantasyon Merkezi, Uzman.

² Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Prof. Dr.

started to access the stage, and then to the designated online survey questionnaire was implemented within the framework of the chairman and members. Survey results show that if the ethics committee is functional reveals that it is important to reduction of ethical distress, elimination in higher education.

Key Words: *Ethics in University, University Ethics Committee, Public Administration Ethics*

GİRİŞ

Üniversiteler, eğitim alanındaki bilimsel çalışmalarla ve uygulamalı alanlarda doğrudan sunulan hizmetlerle toplumsal işlevlere sahiptir. Bu işlevlerin tümünde etik son derece önemlidir. Kamu yönetiminin bir parçası olarak toplumda eğitim, öğrenim ve mesleki gelişim alanlarında son derece özellikli bir yapıda yer alan üniversitelerde üniversite etik kurulları gerekli midir? Oluşturulan etik kurullarında bir standart olmalı mıdır? Etik kurul üyelerinin dağılımı ne derece önemlidir? Üniversite etik kurullarının işlevsellikleri niçin önemlidir? Öğrenci, akademik ve idari personelin etik kurul yönergelerindeki yeri ve sınırlılıkları nedir? Etik ilke ve davranışların benimsenmesi yönünde etik kurullar etkili olabilir mi? Üniversitelerde etik farkındalık yaratma açısından etik kurullar gerekli midir? sorularından hareketle, bu makalede Türkiye’de kamu yönetiminin bir parçası olan üniversitelerde, üniversite etik kurullarının yapısal ve işlevsel durumlarını ortaya koymaya yönelik bir araştırma yapılması amaçlanmıştır.

Makale ile alakalı araştırma sürecinde bu konudaki çalışmaların sayıca az ve alan araştırmalarının ise olmadığı tespit edilmiştir. Alan araştırması süreciyle ilgili olarak ilk aşamada, üniversitelerin web siteleri üzerinden üniversite etik kurul yapılanmaları ele alınmış, yönergeleri incelenmiş, üyeleri tespit edilmiştir.

Tespit edilebilen üniversite etik kurul başkan ve üyelerine erişebilmek için telefon, e-posta, yüz yüze görüşme teknikleri kullanılmış ve nihayetinde belirlenen soru kağıdı çerçevesinde online anket uygulanmıştır. Ankette, toplamda 180 üniversitede internet üzerinden yapılan tarama sonucunda ve yönergeleriyle de sağlaması yapılarak tespit edilen 62 üniversite etik kurulundan 188 üyeye erişilebilmiş, üyelere 86’sı ankete dönüş yapmış, ancak sadece 77’sinin yanıtları geçerli olarak kabul edilmiştir. Anketin içeriğinde, demografik bilgiler, üniversite etik kurulunun hizmet süresi, başkan ve üyelerin görev sürelerinin ne olması gerektiği, toplanma sıklıkları, bir yılda incelenen dosya sayısı, etik kurula gelen başvuru konuları, etik ihlal şikâyetleri ve etik uygunluk taleplerinde ilk başvurulacak birim/üyelere göre ilk başvurulması gereken birim, etik ihlal kararları/etik uygunluk olurlarında son karar mercii ve üyelere göre olması gereken son karar mercii, üyelere göre başkan üye görevlendirmelerini yapması gereken birim, üyelere göre üniversite

etik kurul üyelik kriterleri sorularının ardından, 58 ifadenin yer aldığı 5’li Likert Ölçeğinin kullanıldığı sorular hazırlanmıştır. İfadelerde, üniversite etik kurul yönergelerinde tanımlı görevlerin ne olduğu ve ne olması gerektiği, etik kurulun karşılaştığı sorunların neler olduğu, mevcutta var olan etik kuruldaki üyelik kriterleri, kurulun etkin ve verimli çalışması için nelerin yapılması gerektiğine dair sorular ve en sonunda da üniversitelerde etik farkındalık yaratmak için neler yapılmalıdır şeklinde soruların yer aldığı 58 adet ifade bulunmaktadır. Anket sonuçları SPSS 20 programında değerlendirilmiş, geçerlilik ve güvenilirlik testi olarak Co-Alpha Analizi uygulanmış, güvenilirlik analizinin ardından yapı geçerliliğinin test edilmesi amacıyla 58 ifadenin bulunduğu ölçeğe faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda 6 temel boyut tespit edilmiştir. Bunlar, görev tanımı boyutu, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu, sorunlar boyutu, üye kriterleri boyutu, etkin çalışma boyutu ve farkındalık boyutu olarak adlandırılmıştır. Faktör analizinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterliliği ölçütünden faydalanılmıştır. Faktör yapılarının anlamlılığında Bartlett Testi uygulanmıştır. Tespit edilen 6 adet boyutun birbirleriyle karşılaştırması yapılırken, 2’li gruplarda T testi uygulanmış. Üç ve üstü gruplarda Varyans Analizi uygulaması yapılmıştır. Fark yaratan grupların tespit edilmesi amacıyla ise, Post hoc analizlerinden Sidak Testi uygulanmıştır. Boyutların kendi aralarındaki ilişkilerin tespitinde Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Boyutlar arasındaki ilişkinin modellenmesinde ise Çoklu Regresyon Modeli kullanılmıştır.

1. Kuramsal Çerçevden Etik

Etik kavramı Yunanca karakter ve davranış anlamına gelen “etos” sözcüğünden türetilmiş olup, felsefenin ahlaki değerleri inceleyen dalıdır. Ahlak kavramının İngilizce karşılığı olan “morality” ise Latince “moralis” sözcüğünden türetilmiş olup, görgü ve görenek anlamına gelmektedir. Ahlak insanların kendisine göre yaşadığı ilkeler topluluğu, bir kurallar toplamı anlamına da gelmektedir. Etik ise, davranışları felsefi olarak inceleyen ve açıklamaya ve son çözümlenmede değerlendirmeye çalışan felsefi soruşturma alanıdır (Biçer, 2009: 690). Etiğin yönelttiği sorular, doğrudan tekil eylemlere ilişkin olmadıkları için; yani belirli bir özel durumla ilgilenmedikleri için ahlak sorularından ayrılmaktadır. Örneğin etik sorular, ahlak ilkesini ya da ahlakiliği öngören eylemleri yargılama ölçütünü sorguladıklarından ya da ahlaki norm ve değerlerin geneli bağlayan nitelikte olduğu koşulları araştırarak bir üst bakışla ahlaki eylemi konu olarak aldıklarından, doğrudan ahlak sorunlarından ayrılmaktadır (Pieper, 1999: 32).

Etik, kişinin davranışlarına temel olan ahlak ilkelerinin tümüdür; insanlara “işlerin nasıl yapılması gerektiğini” belirlemede yardımcı olan kılavuz/rehber değerler, ilkeler ve standartlardır; bir süreç olarak, karar alır ve uygularken belirli değerlere bağlı kalınarak hareket edilmesidir (Kamu Görevlileri Etik Rehberi, 2012: 9). Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Etik Kurulu’na göre

etik, insanların ahlaki yaşamın temelleri üzerine akıl yordukları ve bu temellerden yola çıkarak, doğru ve yanlış ayırt etmeye, doğru davranış biçimlerini bulmaya ve uygulamaya yarayabilecek kuramsal ve toplumsal araçları geliştirmeye uğraştıkları bir düşün alanıdır.

Etik çalışmaları, türlerine göre betimleyici etik, normatif etik ve meta-etik olarak üçe ayrılır. **Betimleyici etik**, olaylara dışarıdan bakar, onları bilimsel bir yaklaşımla gözlemleyip, tasvir eder ve açıklamasını yapar. Betimleyici yöntem, belirli bir toplum ya da topluluktaki fiili eylem ve davranış biçimlerini, söz konusu toplum ya da topluluk içindeki etkin değerler ve geçerlilik talepleri açısından araştırır. Bunlar araştırılan toplum ya da toplulukta geçerli olan yani orada mevcut, olağan pratiği ve bu pratiği yönlendiren çoğunluğun bağlayıcı olduğunu kabul ettiği kuralların bütününe yönelik yargıları içerir (Pieper,1999: 17). Betimleyici etik, norm bildirmek ya da kural koymak yerine sadece insan eylemlerinin sonuçlarını betimler, insanların ahlaki görüş ya da inançlarıyla ilgili olgusal önermelerden meydana gelen etik türüdür (Cevizci, 2002: 6).

İnsanlara neyin doğru ve neyin yanlış, neyin iyi ve kötü olduğuyla, belirli durumlarda ne yapıp yapmamaları gerektiğiyle, hayatta hangi nihai amaçların peşinden gitmek durumunda olduklarıyla hayatlarını nasıl sürdürmeleri gerektiğiyle ilgili bilgi veren, insanların eylemleri için norm ve düzenleyici ilkeler getiren **normatif etik**dir. Normatif etik, insanlara hayatları sırasında rehber olur ve böylelikle de onlara kullanacakları normları sağlar. Sokrates’le birlikte normatif etiğin ilk kurucuları olarak görülen Sofistler etik teorilerini farklı toplumların gelenek ve değer sistemleriyle ilgili gözlemlerine dayandırmışlardır. Normatif yöntem, mevcudu betimlemekten çok önceden tanımlayıcı, reçete sunan bir yöntemdir (Pieper, 1999: 17). Normatif etik, nasıl yaşamamız gerektiğini bildiren ahlaki ilkeleri araştırır, hayatta nihai ve en yüksek değerlere sahip olan şeylerin neler olduğunu tartışır, adil bir toplumun hangi unsurları içermesi gerektiğini, bir insanı ahlaken iyi kılan şeylerin neler olduğunu sorgular. Normatif etiğin, birisi tümüyle teorik, diğeri ise önemli ölçüde pratik olan iki düzeyi vardır. Birinci düzeyi itibarıyla normatif teori, temel ahlaki ilkeleri belirlemeye koyulur; buna karşın normatif etiğin ikinci düzeyi uygulamalı etiktir ve özel alanlarla ilgili genel sorunları tartışır; genel ahlaki ilkeleri özel alanlara uygular (Cevizci, 2002: 8, 12). Normatif etik, ilk elden ahlaki yargılar, “haz iyidir”, nihai amaç en yüksek sayıda insanın mutluluğudur”, “hırsızlık kötüdür”, “insanlar başka insanları bir araç olarak değil de bir amaç olarak görmelidirler” gibi yargılar ortaya koyar. Bu yargılara dayanarak hazcılık, yararcılık vb normatif etik görüşleri oluşturur.

Meta-etik ise, normatif etiği varsayarak, bu temel üzerine yükselir. Buna göre meta-etik, normatif etiğin koymuş olduğu ahlaki yargılar üzerine konuşur, bu yargılarda geçen kavramları analiz eder ve söz konusu kavramlarla yargıların anlamlarını, mahiyetlerini ve birbirleri karşısındaki durumlarını inceler. Meta-

etik, ahlaki hayatla ilgili önermeler ileri süren etiğin bir üst düzeyine çıkararak, onun üzerine bir söylem olmak durumundadır. Meta-etik tarihsel, bilimsel, deneyimsel veya normatif yargı gerektiren ya da ihtiva eden bir düşünce biçimi olmayıp, ahlaki kavramların anlamını dil ve ahlak ilişkisi içinde analiz eden bir düşünme tarzıdır (Cevizci, 2002: 10-11). Meta-etik, zaman zaman analitik etik ya da çağdaş etik olarak da adlandırılmaktadır. Meta-etik, yirminci yüzyılda Anglo-Sakson dünyada oldukça etkili olmuş olan yeni bir felsefe yapma tarzının, yani felsefenin biricik görevinin dilin mantıksal analizi veya kavram çözümlemesi olduğunu öne süren analitik felsefenin etik alanındaki tavrını ya da yaklaşımını ifade eder. Bu görüşe göre ahlak filozofları normatif etikle meşgul olmamalıdır. Meta-etik, bir anlamda etiğin temelleri hakkında felsefî bir düşünümdür. Meta-etinin ele aldığı problemler, etiğin içinde olan değil, etiğin temelleri ile ilgili meselelerdir (Yıldız, 2012: 17).

Normatif etik teorileri de teleolojik, deontolojik ve erdem etiği olarak üç ana grupta incelenebilir. Etik teorileri, etik fenomenleri veya etik sorunları aydınlatırken nereden, hangi temel kabulden veya ilkedен yararlanacağımızı gösteren rehber bilgi kümeleri veya bilgiye dayalı görüşlerdir (Uzel, 2014: 5).

Teleolojik (sonuççu) etik teorisine göre bireyin eyleminin doğruluğu veya yanlışlığını belirlemede eylemin kendisi değil sonuçları önemlidir. “İyi” olan, en çok sayıda insana iyiliği, mutluluğu getirmek, fayda sağlamak iken “kötü” olarak kabul edilen bireyin yaptığı eylemin sonuçlarıyla diğerlerine zarar vermiş olmasıdır (Yıldız, 2012: 12; Usta, 2011: 43, Cevizci, 2002: 15-17). Teleoloji kuramının en bilinen ekolü Machiavelizm ve Bentham, Mill’in faydacılığıdır. Kamu görevlileri için kamu yararını dikkate almak, görevin icrasında halis bir niyet taşımak, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmak teleolojik yaklaşımın gereğidir (Usta, 2010: 178).

Kural koyucu etik teorileri içerisinde eylemlerin kendi doğasına vurgu yapan ve onların sonuçlarından bağımsız bir şekilde doğru veya yanlış olduğunu savunan etik teorileri; genel olarak “eylemin kendisine” vurgu yapan **deontolojik teorilerdir** (Yıldız, 2012: 13). Deontolojik teoriler ölçüt olarak yalnızca eşitlik ve tarafsızlık ya da evrenselleştirilebilirlik gibi formel ölçütler ortaya koyarlar (Cevizci, 2002:16-17). Deontolojik etikte; bir eylemin doğruluğu, ya da yanlışlığının eylemin sonuçlarından bağımsız olarak onun birtakım ahlaki ödev ya da eylem kurallarına, standartlara ve yasalara uyup uymadığıyla belirlenir. Deontolojik yaklaşıma göre, eylemin sonucundan ziyade eylemin temelindeki niyet, ilke ve gerçekleştirdiği ödev önemlidir; insanın akıllı ve sorumlu bir varlık olarak yerine getirmek durumunda olduğu birtakım ödevleri olduğundan eylemin temeline ödevi yerleştirir. Deontolojik etik, değerlerin hayata geçirilmesini gözetir. Deontolojik teoriler, kamu yönetimi açısından, bir mesleğin üyelerinin uyması gereken kuralların tümü olarak algılanabilir (Usta, 2011: 44). Deontolojik kuramın en iyi bilinen ekolü,

Kant’ın ödev ahlak/kural etiğidir. Deontolojik etiğin gereği toplumsal sorumlulukları yerine getirmek, başkalarına saygı göstermek ve görevinin gereğince kaliteli mal ve hizmet üretmektir. Deontolojik etik işle bağlantılı olan her kamu çalışanının üzerine düşen ödevi ve görevi, her şeyden önce iyi niyetle ve içimizde bulabileceğimiz, aklımızla kavrayabileceğimiz evrensel ahlak yasasına saygı ve bağlılıktan dolayı en iyi biçimde yapmasını gerektirir. Deontolojik kuramda anahtar kavramlardan biri, yükümlülük diğeri de sorumluluktur. Herkes iş ile bağlantılı yükümlülük ve sorumluluklarını harfiyen yerine getirmelidir (Usta,2010: 178). Bir kamu görevlisinin, verilen emirleri yerine getirmesi ve kurallara uyması deontolojik olarak ahlakidir. Deontolojik yaklaşımda eylem ve kararlar iyi niyet, değer, ödev ve sorumluluk gibi temel ahlaki ilkelere dayandırılır.

Heller, “Erdemleri, kişileri belli değerleri (ortak iyiyi) geliştirmeye, desteklemeye, sürdürmeye eğilimli hale getiren karakter özellikleri” olarak tanımlamıştır (Heller, 2006: 301). Erdem, bir değerın gerçekleştirilmesinde öznenin belirli tarzda eylemlerde bulunabilme kapasitesi, yetisi ve yeterliliğidir (Özlem, 2002: 309). Başta Aristoteles olmak üzere bazı filozoflar karakter veya erdem kavramları üzerinde önemle durmuşlardır. **Erdem etiklerine** göre, ahlâka önemli olan sadece doğru eylemleri yapmak değil, aynı zamanda doğru olanı yapmak ve iyi olmak için gerekli güdülenme ve karaktere de sahip olmaktır. Dolayısıyla bir insanın ahlâkî açıdan yanlış bir eylemi yapmamaya yönelik tavır veya doğru bir eylemi yapmaya yönelik içinde duyduğu eğilim de önemlidir. Erdem etikleri sadece eylemleri ve sonuçlarını değil, duygu, karakter ve alışkanlıkları bir bütün olarak göz önünde bulundurur (Yıldız, 2012: 16). Ahlakilik açısından teleoloji davranışların sonuçlarını, deontoloji davranışı odak noktası olarak alırken, erdem etiği insan karakterini esas almaktadır. Erdem etiğinin özellikleri olarak şunlar sıralanmıştır: Bütün insanlar fıtrat olarak erdemli olma mecburiyeti ile dünyaya gelmişlerdir. Tam insan olabilmek için erdemli olmak gerekir. Üstün erdemlerin iradi olarak kazanılması gerekir. Erdemlerin herhangi bir zorlama ile değil, iradi, gönüllü, ahlaki eylemlerle ortaya çıkması gerekir. Erdem etiği sürekli olarak ahlaki gelişimi mükemmeliyeti gerektirir. Erdem kurallara itaat etmede değil, insan karakterinde kendini açığa vurur (Hart (2001:143) den aktaran Demirci, 2007: 203-204).

2. Kavramsal Çerçevden Etik

2.1. Meslek etikleri

Modern yönetim anlayışının temellerinde etik kodlar, kurallar yer almaktadır. **Etik kodu**, belli bir grup ya da ülke içindeki insanların nasıl davranmalarını gerektiğini gösteren ve genel ilkeler olarak kabul edilen yazılı kurallar kümesi olarak ifade edilmektedir. Etik kodlar; iyi ve doğru davranışlar için değerler ve

normlar koymakta, standartlar belirlemekte, ahlaki davranışları göstermekte ve ikilemler karşısında ahlaki kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır (Arıkan ve Demir, 2009: 204). Etik kodların gelişiminde Nuremberg Kodu ve Belmont Raporu gibi belgelerin önemli katkıları olmuştur (Toplu, 2012: 663).

Çeşitli mesleklerde karşılaşılan etik sorunların öneminin artmasıyla birlikte **meslek etikleri** de önem kazanmıştır. Genel hatlarıyla meslek etiği, meslekle alakalı kabul edilebilir davranışların tanımlanmasını, kalite standartlarının yükseltilmesini, meslek elemanlarına öz değerlendirme fırsatının sunulmasını, mesleki davranış ve sorumlulukların çerçevesinin çizilmesini, mesleki kimliğin gelişiminde aracılık edilmesini, kişilere doğru ya da yanlış eylemler, belirsiz durumlarda nasıl davranılacağı konusunda rehberlik etmeyi; yöneticilerin otokratik gücünü kontrol etmeyi amaçlamaktadır (Tepe, 2000; Nohutçu, 2004: 390; Aydın, 2014; Aydın, 2012: 101). Çeşitli mesleklerde karşılaşılan etik sorunların gittikçe daha fazla farkına varılmasıyla birlikte meslek etiklerinin de sayısı artmıştır (tıp etiği, medya etiği, siyaset etiği, yönetim etiği gibi) . Etik sorunları aşmak için her meslek kendi meslek ilkelerini geliştirmiş, bunun sonucunda da neredeyse meslek sayısı kadar etik ortaya çıkmıştır (Tepe, 2000; Nohutçu, 2004: 390). Meslek etiği ilkeleri ya da kodları şu yararları sağlar: Meslektaş baskısı sağlayarak, bireyleri etik davranış göstermeye motive eder, bireylerin kişilikleri yerine doğru ya da yanlış eylemler konusunda daha tutarlı ve kararlı bir rehberlik sağlar, belirsiz durumlarda nasıl davranılacağı konusunda rehberlik eder, yönetici ya da patronların otokratik gücünü kontrol eder, kurumların toplumsal sorumluluklarını tanımlar, kurumun ya da mesleğin çıkarlarına hizmet eder (Aydın,2014). Akademisyenlerin meslek ilkeleri konusunda geliştirilen ilk uygulama ABD’de Amerika Üniversiteleri Öğretim Üyeleri Birliği (American Association of University Professors) tarafından 1966 yılında yayınlanan “Profesyonel Etik Duyurusu”dur (Pınar, 2002: 8).

2.2. Kamu Yönetimi Etiği

Kamu yönetimi etiği “yöneten-yönetilen ve yöneten-kurum ilişkilerinde ortaya çıkan değer sorunlarının incelendiği etik çalışma alanıdır” (Uzel, 2014: 11). Etik ilke ve değerleri benimseyen, karar ve işlemlerinde bunları uygulayan yönetime, “etik yönetim” denilmektedir. Temel etik değerler kamu görevlilerinin günlük çalışma düzeni içinde neyin iyi ve doğru olduğuna dair muhakemeleri yönlendirir. Belirlenen etik değerler günlük kamusal faaliyetler için genel bir rehber niteliğindedir (Yüksel, 2007: 582, 587).

Kamu yönetimi etiğinin içeriği /**dayandığı evrensel ilke ve değerler** şu şekilde ortaya konulabilir; kamu görevlilerinin karar alırken ve hizmetleri yürütürken uymaları gereken tarafsızlık, doğruluk, dürüstlük, liyakat, nesnellik, saydamlık, hesap verebilirlik, adalet, eşitlik, kamu yararını gözetme,

profesyonellik, tutumluluk ve etkinlik, hediye ve rüşvet almama, insan haklarına bağlılık ve kuruma sadakat, olumlu insan ilişkileri kurma, sorumluluk, tarafsızlık, hukukilik, bütünlük, liyakat, nezaket ve saygı, saygınlık ve güvenilirlik, sorumluluk ve hesap verebilirlik (Yüksel, 2007: 584-585; Baydar, 2005: 47,50). Kamu yönetiminde etik ilkeler; iyi davranışta bulunma ve kötü davranışlardan kaçınma konusunda, kamu görevlilerine rehberlik ederler; devlete ve kamu görevlilerine olan güveni artırırlar, yönetimin meşruiyetini geliştirirler ve devlet-halk bütünlüğünü sağlarlar; kamu kurumlarındaki yönetsel davranış standartlarını yükseltirler; değerlerin çatıştığı durumlarda karar vericilere ve uygulamacılara yol gösterirler; sosyal dokuyu, ekonomik gelişmeyi, demokrasiyi ve hukuk devletini güçlendirirler; kamu hizmetlerinin maliyetini düşürür ve kalitesini yükseltirler (KGEK, 2012: 10).

Etığe dayalı bir yönetim sisteminin oluşturulmasında kamu görevlilerinin çalışanların benzer olaylar karşısında benzer tutum ve davranışlarda bulunmasının sağlanması başka bir deyişle davranışların standartlaştırılması gerekmektedir ki burada da etik kodlar devreye girer. Belli olaylar karşısında ortaya konulacak ahlaki olarak iyi ve doğru eylem biçimlerinin saptanarak, bunların bir araya getirilmesi, etığe dayalı bir yönetim sisteminin oluşturulmasında önemlidir (Akçakaya ve Hasanoglu, 2009: 582; Biçer, 2009: 689). Kamu hizmeti etiği “bürokratik” ve “demokratik” olmak üzere iki bölüme ayrılarak da incelenmektedir. Bürokratik etik; etkinlik, etkililik ve uzmanlık gibi değerlerle ilişkiliyken; demokratik etik; yurttaşlık, kamu yararı, sosyal adalet, güven, duyarlılık saydamlık ve hesap verebilirlik gibi değerleri kapsamaktadır. Kamu hizmeti etiği, hem teknik-bürokratik hem de ahlaki-siyasal değerleri içermektedir (Karasu’dan (2001:244-245) aktaran Öktem ve Ömürgönülşen, 2005: 232).

Kamu yönetiminin ve örgütlerinin kendilerine özgü etik anlayışları vardır. Rüşvet, yolsuzluk, kayırmacılık, yağmalama, kamu kaynaklarının uygunsuz kullanımları, bürokratik olumsuzlukların önemli bir kesiminin etik ilkelerin göz önünde bulundurulmamasından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan kamu örgütlerince etik ilke ve değerlerin benimsenmesi, kaliteli bir kamu hizmetinin sunulmasında önemli bir etkidir (Öztürk ve Coşkun, 2000: 146). Etik bu kamu gücünün keyfi kullanımına set çeken kontrol ve denge noktalarından biridir. Devlete ve kurumlarına karşı güven oluşturmak ve bunu korumak hayati bir unsurdur. Ayrıca, uygulamaların, teamüllerin ve genelde davranışların sınındığı bir temel oluşturarak kamuoyuna çıkarlarının korunduğuna ve işlerin doğru olarak yapıldığına dair güven yaratır (TÜSİAD, 2003: 21-22).

Kamu kaynaklarının etkin kullanımında, kamu yararının gerçekleştirilmesinde, etik değer ve ilkeler oldukça önemlidir. Yönetimde etik dışı tavırlar ve davranışlar devlete, yönetime, hukuk düzenine olan güveni zedeler, bu da

güçlü, güvenilir devlet inancını ortadan kaldırır. Bu nedenle kamu yönetiminde etik ilkeler oldukça önemlidir ve bu önem gittikçe artmaktadır (Koçak ve Öztepe, 2012: 90). Kamu hizmetlerinin daha iyiye götürülebilmesi için kapsamlı reformlar yapılırken, kamu hizmetlerinde kalite ve etiğin göz ardı edilmemesi gerekir. Yasal düzenlemelerle toplumsal kültür ve değerlerin hassas noktalarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeleri yapmanın imkansız olması nedeniyle sadece yasal düzenlemelerle gerçekleştirilen çalışmalar istenilen verimliliği ve kaliteyi sağlayamaz (Öztürk ve Coşkun, 2000: 161). Etiğe dayalı bir yönetim modelinde, dış denetim aracı olarak etik bildireleri, etik yasaları, mal bildirimi, ihbarcılık kurumunun da etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak mekanizmalara ihtiyaç vardır. Bu mekanizmalar her örgütte bulunacak olan etik kurullarıdır (Şirin, 2006: 102).

Kamu yönetiminde, etik ile ilgili temelde üç yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar, kamu yönetiminde etik davranışları ayrıntılı kurullarla düzenleyen “kuralcı rejim”; “dürüstlüğe dayalı etik rejimi” ve karma rejimdir. Günümüzde, bu iki yöntemin karışımı olan, etik davranış ilkelerini yasal düzenlemelerle belirleyip, ihlallerini yaptırma tabi tutan ve diğer yandan eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlayan “karma rejim” daha çok tercih edilir hale gelmiştir (TÜSİAD, 2005: 34).

Etikle ilgili çalışmaların başarılı olabilmesi için, bazı unsurların birlikte gerçekleştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bunlar; siyasi ve bürokratik irade, iyi düzenlenmiş hukuki çerçeve ve etik davranış kurallarının mevcudiyeti, etik kurulunun varlığı ve etkili işlemesi, kamuoyu ve sivil toplumun katılımı, hassasiyeti ve denetimi, hesap verebilirlik mekanizmalarının bulunması ve etkili çalışması, yönetimde saydamlık, gerek örgün eğitim ve gerekse hizmet içi eğitim yoluyla bireylerin/çalışanların etik bilgi ve bilinçlerinin geliştirilmesi, kamu hizmetine ilişkin organizasyon, karar, işlem ve diğer süreçlerin iyileştirilmesi gerekmektedir (Eryılmaz, 2008: 9-10).

Yönetim etiğinden beklenen faydalar şu şekilde sıralanabilir: iyi davranışta bulunma ve kötü davranışlardan kaçınma konusunda kamu görevlilerine rehberlik etmek; devlete ve kamu görevlilerine olan güveni arttırmak; yönetimin meşruiyetini geliştirmek ve devlet-halk bütünleşmesini sağlamak; kamu kurumlarındaki yönetsel davranış standartlarını yükseltmek; değerlerin çatıştığı durumlarda karar vericilere ve uygulamacılara yol göstermek; sosyal dokuyu, ekonomik gelişmeyi, demokrasiyi ve hukuk devletini güçlendirmek; kamu hizmetlerinin maliyetini düşürüp, kalitesini yükseltmek (KGEK, 2012: 10; TÜSİAD, 2003: 21-22; DPB, 2011: 231; Eryılmaz, 2008: 8-9; Altun vd, 2013: 34). Kamu yönetiminde etik davranış ilkeleri ile varılmak veya elde edilmek istenen temel amaç, devlette ve toplumda yolsuzluğu ve genel olarak yozlaşmayı önlemek ve dürüstlüğü hakim kılmak, şeffaf, adil, hesap verebilir bir toplum yaratmaktır.

Yönetimde “istenilir iyi” nitelikte ilke ve standartların belirlenmesi ve etik dışı durumlarla uluslararası mücadelede etkili bir mekanizma oluşturma hedefinde, ulusal ve uluslararası kuruluşların ilgi odağı haline gelmiştir (Akgün, 2007: 81). Kamu yönetimi etik değerleri için çok sayıda ülke, kanuni çerçeveler düzenlemiştir. Bazıları kanuni çerçevenin dışında kamu yönetimi değerlerini düzenleyen çeşitli kılavuz belgeleri de yürürlüğe koymuşlardır. Genelde etik değerler, Anayasa’da temel kanunlarda ve özel kamu hizmeti düzenlemelerinde karşımıza çıkar. Bu kamu hizmeti düzenlemeleri kamu görevlileri etik kurulları tarafından oluşturulan etik davranış standartları ya da kamu hizmeti kanunları olarak bilinmektedir.

Kamu yönetiminde etik tartışmalarının geçmişi 1940'lara kadar gitmektedir. Konu 1970'lerin ortalarından başlayarak büyük ölçüde geleneksel kamu yönetimini eleştiren Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim çalışmalarının öncülük ettiği önemli bir çalışma alanı haline gelmiş (Demirci, 2007: 200; Akgün, 2007:104), 1980'lerde tartışmalar yoğunluk kazanırken, 1990'lardan sonra kamu yönetimi alanındaki reform ve iyileştirme çalışmaları içerisinde sıklıkla üzerinde durulan konulardan biri olarak; rüşvet, yolsuzluk, kayırmacılık, israf gibi kötü yönetim uygulamalarına karşı bir çözüm yolu olarak görülmeye başlanmıştır (Koçak ve Öztepe, 2012: 88; Göküş, 2010: 611; Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 20; Öztürk ve Coşkun, 2000: 146). Bu yeni dönemde yönetim anlayışı temelde iki ana konuya odaklanmaktadır. Bunlardan ilki, kamu hizmetini geliştirmeye yönelik düşünce ve uygulamalardır. Kamu hizmetlerinde etkinlik, verimlilik, tutumluluk ve kalite gibi kavramlar, bu hizmet odaklı reformları anlatmakta kullanılan anahtar terimlerdir. İkincisi ise, kamu yönetiminin sosyal sorumluluğudur. Yeni yönetim anlayışı kamu yönetiminin geleneksel sorumluluk mekanizmalarının yetersizliğinden hareketle, yönetim, hesap verebilirlik, saydamlık, vatandaş memnuniyeti gibi kavramları esas alarak yeni bir bakış açısının önemini vurgular (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 20). Klasik yönetim anlayışı, gelişen ve değişen toplum karşısında yetersiz kalmıştır. Tek merkezli ve katı hiyerarşik yapılı, kaynak ve yetkileri kendinde toplayan yönetim anlayışıyla kamu hizmetinde kalitenin sağlanamayacağı ortaya çıkmıştır. Bunun yerine çok aktörlü, katılımcı, hesap verebilen, etkin, şeffaf, cevap verebilirliği, hukukun üstünlüğünü ve stratejik vizyonu benimseyen bir yönetim anlayışının kabul edilmesinin kamu hizmetinde kalitenin artırılmasına büyük katkı sağlayacağı gerçektir. Kamu hizmetinde etkinliği artırmak için, devletin düzenleme ve denetleme faaliyetlerinde katılımcı bir anlayışı benimsemesi bunun yanında hizmet sunduğu alanlarda rekabetçi piyasadan faydalanması da gerekmektedir (Göküş, 2010: 611). Bu çerçevede çok aktörlülük, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkinlik, şeffaflık, cevap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, verimlilik, tutumluluk, kalite, vatandaş memnuniyeti yanında etik de kamu reformlarında öne çıkan kavramlardan biri haline gelmeye başlamıştır.

Siyasette ve yönetimde etik değerleri sistemleştirmek ve yazılı hale getirmek için OECD, Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO), Uluslararası Saydamlık Örgütü, BM gibi kuruluşlar çalışmalar yürütmektedir (Yüksel, 2011: 619). UNESCO, OEC (Online Ethics Center For Engineering and Research), Council of Science Editors gibi uluslararası kurumlar, ABD’de The Office of Government Ethics, İngiltere’de The Committee on Standards in Public Life, Kanada’da The Office of the Ethics Counsellor, Japonya’da National Public Service Ethics Board, Avustralya’da The Public Service and Merit Protection Commission, İrlanda’da The Public Offices Commission gibi kamu yönetiminde etik standartları belirlemeye ve uygulamaya yönelik olarak kurumsal yapılanmalar oluşturulmuştur (Demirci ve Genç, 2008: 44). AB Komisyonu 11 Mayıs 2000 yılı itibarıyla “Avrupa Konseyi Kamu Görevlileri İçin Davranış Kuralları” adlı raporu yayınlamıştır. Hollanda Ulusal Etik Ofisi, Hollanda Ombudsmanı, Japonya Kamu Etik Kurulu, Letonya Yolsuzlukla Mücadele Kurumu, Letonya Ombudsmanı, İrlanda Kamuda Standartlar Komisyonu, ABD Kamu Etik Ofisi, İngiltere Kamu Yaşamında Standartlar Komitesi, Hong Kong ICAC Yolsuzlukla Mücadele Bağımsızlık Komisyonu, Avustralya ICAC Yolsuzlukla Mücadele Bağımsızlık Komisyonu, Bhutan Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu bu alanda yer alan dünyadaki oluşumlara örnek teşkil etmektedir.

Kamu görevlileri için etik kodlar/standartlar pek çok ülke tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Amerika’da Yönetimde Etik Ofisi 1992 yılında kamu çalışanları için bir davranış standartları belirlemiştir. Portekiz, 1991 yılında başlattığı modernizasyon programının bir parçası olarak; Yeni Zelanda, 1990 yılında kamu hizmeti davranış kurallarını çıkarmıştır. Birleşik Krallık, 1996’da Kamu Hizmeti Kanununu hazırlamışlardır (TÜSİAD 2003: 51).

2.3. Bilim Etiği ve İlişkili Kavramlar

Bilim, bilimsel bilgi ve bilimsel düşüncenin gelişimine paralel etik tartışmalarında önem kazanan kavramlardan biri de “bilim etiği”dir. Pieper’e göre **bilim etiği**, bilim insanının bilim yaparken uyacağı ahlaki talepleri yansıtır (Pieper, 1999: 92). TÜBA Bilim Etiği Komisyonu’nun çalışma ilkelerinde bilim etiği, bir yandan bilimsel araştırma ve geliştirme, yani bilim üretiminin ne olduğu ve nasıl yapıldığının tanımı içinde yer alan, kurucu unsurlarından biri olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan, bilim etiği, bilim insanlarının meslek etiğini, yani mesleklerini icra ederken yerine getirdikleri çok çeşitli görevleri yaparken uymak zorunda oldukları kuralları kapsar. Toplumsal faaliyetlerin çeşitlenmesi, yeni bilgilerin toplumsal dolaşıma katılması ve toplumsal pratiklerin eleştirel bir biçimde değerlendirilebilmesi sonucunda etik ve bilim etiği, sürekli olarak gelişme gösteren bir düşün ve eylem dalı; dinamik bir konudur.

YÖK’ün “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” (m.5)’de Bilimsel Araştırma Etiğine İlişkin Temel İlkeler şu şekilde ele alınmıştır: a) Veriler, bilimsel yöntemlerle elde edilir. Bunların değerlendirilmesinde, yorumunda ve kuramsal sonuçların elde edilmesinde bilimsel yöntemlerin dışına çıkılamaz, sonuçlar saptırılamaz, elde edilmemiş sonuçlar araştırma sonuçlarıymış gibi gösterilemez. b) İnsanlarla ilgili biyomedikal araştırmalarda ve diğer klinik araştırmalarda Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan, 9 Ağustos 2011 tarih ve 28030 sayılı Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik hükümleri göz önünde bulundurulur. c) Sosyal ve beşeri bilimlerde yapılacak anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların rızası alınır. Araştırma, bir kurumda yapılacaksa, katılımcıların rızasından sonra bağlı buldukları kurumun izni alınır. ç) Araştırma ve deneylerin, hayvan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermemesi temel ilkedir. Çalışmalara başlanılmadan önce gerekli izinler yetkili birimlerden yazılı olarak alınır. Bu çerçevede uluslararası beyanname hükümleri ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat hükümleri göz önünde bulundurulur. d) Araştırmacılar ve yetkililer, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirmek ve uyarmakla yükümlüdür. e) Araştırmacılar, kendi vicdanî kanaatlerine göre zararlı sonuçlara ve/veya onaylamadıkları uygulamalara yol açabilecek araştırmalara katılmama hakkına sahiptir. f) Yapılacak çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgilerin, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanılması, gizliliğine riayet edilmesi ve korunması sağlanır. g) Bilimsel araştırma için tahsis edilen imkân ve kaynaklar amacı dışında kullanılamaz.

TÜBA da bilim etiği ile ilgili bazı temel ilkeler sıralamıştır. Bunlar, özetle, bilimsel verilerde gerçeğe uygunluk önemlidir. Araştırmanın deneklere zarar vermemesi gerekir. Bilim insanları araştırma sonuçları hakkında toplumu bilgilendirmek, olası zararlı uygulamalar konusunda uyarmakla yükümlüdürler. Araştırma sonuçları araştırmayı yapanların tümünün ismiyle yayınlanır. Her tür yayında bilimsel kaynakça ve alıntı, bilimsel yayın kurallarına uygun olarak verilmelidir. Bilim insanı akademik yaşamın tüm evrelerinde ve öğretim, yönetim ve akademik değerlendirmelere ilişkin görevlerde bilimsel liyakati temel ölçüt olarak kabul eder, etik kuralların dışına çıkmaz (TÜBA, 2002: 65-66).

“Bilim etiği” ve “akademik etik” terimleri sıkça eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Akademik etiğin temel bilimsel bilgi üretimiyle üniversitede en geniş anlamdaki akademik üretim, eğitim etkinliği ve üretilen her türlü uygulamalı hizmet sırasında ortaya çıkan ahlaki değer sorunlarını kapsadığı söylenmektedir. Bilim etiği ve akademik etik arasında, akademik etiğin daha geniş kapsamlı olduğu ve ilkece bilim etiğini de içermekte olduğu ifade edilmektedir (Alpınar, 2011: 94).

Akademik etik; daha çok üniversite ortamlarında görev yapan bilim insanlarının mesleki çalışmalarında izledikleri ya da izlemek durumunda oldukları normlardır. Bunlar, üzerinde çalışılan bilime ve yöntemine karşı sorumluluklar, bulunduğu kuruma karşı sorumluluklar ve içinde yaşadığı topluma/insanlığa karşı sorumluluklar olarak özetlenebilir (Yaman, 2008: 83-84).

Bilimsel araştırmaların bilim kamuoyuna sunulması olarak adlandırılan **yayın etiği** ayrı bir sorumluluktur. TÜBİTAK araştırma ve yayın etiği kurulunun çalışma esaslarından alınan, özellikle dikkat edilen etik ihlalleri şunlardır: a. Uydurma (Fabrication): Araştırmada bulunmayan verileri üretmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak. b. Çarpıtma (Falsification): Değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma materyalleri, cihazlar, işlemler ve araştırma kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçları değiştirmek. c. Aşırma (Plagiarism): Başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, yazılarını ve şekillerini sahiplerine atıf yapmadan kullanmak. d. Duplikasyon (Duplication): Aynı araştırma sonuçlarını birden fazla dergiye yayım için göndermek veya yayımlamak. e. Dilimleme (Least Publishable Units): Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayım yapmak. f. Destek belirtmeme: Desteklenerek yürütölen araştırmaların sonuçlarını içeren sunum ve yayınlarda destek veren kurum veya kuruluş desteğini belirtmemek. g. Yazar adlarında değişiklik yapma: Araştırma ve makalede ortak araştırıcı ve yazarların yazılı görüş birliği olmadan, araştırmada ve makalede aktif katkısı bulunanların isimlerini çıkartmak veya yazarlıkla bağdaşamayacak katkı nedeniyle yeni yazar(lar) eklemek veya yazar sıralamasını değiştirmek. h. Diğer: Araştırma ve yayım etiği ilkeleriyle bağdaşmayan diğer davranışlarda bulunmak.

YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne göre yayım etiğine ilişkin temel ilkeler (m.6) ise şu şekilde belirtilmiştir. a) Bilimsel araştırmanın tasarlanması, planlanması, yürütölmeye ve yayına hazırlanması aşamalarında katkıda bulunmamış kişiler, yazar isimleri arasında gösterilemez, b) Bilimsel yayınlarda bir çalışmadan yararlanırken, bilimsel atıf kurallarına uygun olarak kaynak gösterilir, c) Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tezler veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanılamaz, ç) Evrensel olarak tanınan bilim kuramları, bilim alanlarının temel bilgileri, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermeler dişbir çalışmanın tümü veya bir bölümü, izin alınmadan ve asıl kaynak gösterilmeden çeviri veya özgün şekliyle yayımlanamaz.

Bilimsel hırsızlığı önlemeye yönelik olarak farklı ölkelerde özel olarak çeşitli önlemler alınmaktadır. Bu amaçla örneğin 2007 yılında Çin'de "Bilim ve Ahlak Komitesi" kurulmuştur. Pakistan'da ise intihal suçu işleyen akademisyenleri

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

---

yeterince cezalandırmayan üniversitelerin para yardımı kesilmektedir. ABD’de üniversiteye giren her öğrenciye davranış sözleşmesi denen ve içinde intihali de içeren üniversitede uyulması gereken etik kurullarla ilgili bir sözleşme imzalatılmaktadır. ABD’de bilimsel hırsızlığı önlemeye yönelik olarak Virginia Üniversitesi’nde özel bir birim oluşturulmuştur. (Uçak ve Birinci 2008: 195). Bu gibi farklı ülkelerde meydana gelen etik sorunlara yönelik olarak oluşturulmuş yapılanmalar söz konusudur.

Yükseköğretim kurumları; akademik personel, öğrenciler ve idari personelden oluşan üç temel paydaş grubunun yoğun bir etkileşim içinde buldukları yerlerdir. Akademik ortamlarda aynı paydaş grubundan veya farklı gruplardan bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinde yüksek etik standartlara uyulması beklenir (Gerçek vd., 2011: 80). Akademik etiğin paydaşları olan üniversite yönetimi, hoca, teknik personel, öğrenci ve bundan yararlanan kişi ve kurumların da etiğe uygun davranması büyük önem taşımaktadır. Üniversite çatısı altında araştırma yapanların araştırma etiği açısından gerekliliklerini yerine getirmesi; eğitici ve öğrencilerin görev ve sorumluluklarının ayrıca haklarının tanımlanmış olması; üniversite yöneticilerinin görev ve sorumluluklarının tanımlanması akademik etik bağlamında önemlidir (Büken, 2006: 166-167,168).

3. Türkiye’de Yüksek Öğretimde Etik Yapılanma

Türkiye’de etik konusunda çalışan başlıca kurumlar; ulusal bazda Şeffaflık Derneği, Toplumsal Etik Derneği, Tüketici Koruma Derneği, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV), Türkiye Etik Değerler Merkezi Vakfı, Vatandaşın Vergisini Koruma Derneği, Yolsuzlukla Mücadele Derneği, Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği, Türkiye Biyoetik Derneği, Türkiye Bilimler Akademisi, Etik Derneği; Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi, Uluslararası Saydamlık Örgütü, Küresel Dürüstlük Kuruluşu, Etik Türkiye Platformu, Kayıt Dışı Ekonomi Takip Merkezi sayılabilir. Ulusal etik kurullar (Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Sağlık Bakanlığı İlaç Araştırmaları Merkezi Etik Kurulu), kurumsal etik sorunları çözmek için kurulan yerel etik kurullar (Üniversite Araştırma Etik Kurulları vb) ve mesleki etik kurullar alanlarına göre (TTB Etik Kurul vb) farklılaşmaktadır (Çobanoğlu, 2012: 25).

Ülkemizde kamu yönetiminde etik yönetimin inşasında çeşitli yasal düzenlemeler mevcuttur. Bunlardan bazıları; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu

Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 832 sayılı Sayıştay Kanunu 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun, Bağımsız Düzenleyici Kurulları Düzenleyen Kanunlarda yer almaktadır. Bunlar üniversitelerdeki etik yapılanma içerisinde ele alınabilen yasal yapıyı oluşturan düzenlemelerdir.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalarda, etik yönetimin geliştirilmesinde destekleyici rol üstlenmektedir. Bunlardan bazıları; Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Avrupa Konseyi Sözleşmesi, OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi, Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Avrupa Konseyi Sözleşmesidir.

Kamu görevlileri ve kamu hizmeti ile ilgili olarak yukarıda bahsedilen kanunlara dayalı olarak düzenlenen yönetmelikler de kamu kurumlarındaki etik yönetim altyapısının hukuksal çerçevesinin birer parçasıdır. Bu yönetmeliklerden bazıları; Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Denetim Görevlilerinin Uyacakları Meslekî Etik Davranış İlkeleri Hakkında Yönetmelik, Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik, Devlet Memurlarının Şikayet ve Müracaatları Hakkında Yönetmeliktir (Uzun, 2011: 40-41, 43).

Etik yapılanmada en önemli adımlardan biri, 2004 yılında 5176 sayılı Kanunla oluşturulan kamuda etik yönetimi açısından koordinasyon organı olarak tasarlanan Kamu Görevlileri Etik Kurulu'dur. Kurulun hazırladığı Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Başbakanlık bünyesinde yer alan, üyeleri devletin çeşitli kurumlarında hizmet vermiş yüksek düzeyli bürokratlar arasından Bakanlar Kurulu tarafından seçilerek 4 yıl süreyle atanan 11 kişiden oluşan bir heyettir. Kurul üyelerinin çalışma usulleri yasada belirtilmiştir. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na iki temel işlev verilmiştir: Kamu görevlilerinin uyması gereken etik davranış ilkelerini belirlemek ve bu ilkelere uyumu denetlemek. Bu işlevleri ifa etmesi için Kurul çeşitli görev ve yetkilerle donatılmıştır. Ancak, şu birimler kurulun yetki alanı dışında bırakılmıştır (m.1); Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Bakanlar Kurulu, Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı mensupları, üniversiteler (Demirci ve Genç, 2008: 53-54). Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun etik ihlal kararlarının Resmi Gazete'de yayınlanmasına ilişkin maddenin ilgili hükmünün (5/3), Anayasa Mahkemesi tarafından 2010 yılında iptal edilmesi, etkin kamuoyu denetimini ve etkisini ortadan kaldırmıştır (Eryılmaz ve

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

Biricikoğlu, 2011: 19-45; Altun vd., 2013: 39). KGEK, kamuda etik kültürü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak, bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmak ve etik uygulamayı gözetmek görev ve yetkisi çerçevesinde 2008 yılından itibaren her yıl 25 Mayıs gününü ülke genelinde “Etik Günü”, aynı haftanın da “Etik Haftası” olarak kutlanmasını kararlaştırmıştır.

Türkiye’nin yükseköğretim politikasında, rekabet gücü yüksek ve yenilik yaratma becerisine sahip insan kaynağının yetiştirilmesi hedefi AB’ne üyelik sürecinde daha da önem kazanmaktadır Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının, rekabet gücü yüksek insan kaynakları hazırlamanın yanı sıra bilgidan bilgi üreten, üretilen bilgiyi yerel, bölgesel ve küresel bazda paylaşım açabilen kurumlar haline gelmesi beklenmektedir (Tatlıdil ve Gündler, 2011: 581,587). Bu beklentiler temelinde Üniversitelerarası Kurul’un (2014) "Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası" başlıklı Türkiye’nin 2023 hedefleri de göz önüne alınarak hazırlanan raporda üç temel stratejik alan belirlenmiştir; "Nicel Büyümeden Nitelikli Büyümeye", "Akademik İnsan Kaynağının Geliştirilmesi" ve "Yükseköğretimde Uluslararasılaşma". Bu raporun Türkiye’de Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması için yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planında (2014-2018) yükseköğretim sistemi ile ilgili de görüş ve önerilerde bulunmuştur. Yükseköğretim sisteminin merkezîyetçi yapısı, hizmet sunumunda çeşitliliğin yeterince sağlanamaması ile eğitim ve araştırma kalitesine ilişkin sorunlar yükseköğretim sisteminin rekabet edebilirliğini, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme kapasitesini ve üretkenliğini olumsuz yönde etkilemeye devam etmekte olduğu ifade edilmiştir. Eğitimde, politika alanında, yükseköğretim sisteminin hesap verebilirlik temelinde özerklik, performans odaklılık, ihtisaslaşma ve çeşitlilik ilkeleri çerçevesinde kalite odaklı bir yapıya dönüştürüleceği belirtilmiştir. Yükseköğretimde kalite güvence sistemi oluşturulacaktır. Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerleri ve milli kültürü özümsemiş, paylaşım ve iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, özgüven ve sorumluluk duygusu ile girişimcilik ve yenilikçilik özelliklerine sahip, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış, üretken ve mutlu bireylerin yetişmesi eğitim sisteminin temel amacı olarak ifade edilmiştir. Toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına duyarlı, paydaşlarıyla etkileşim içerisinde olan, ürettiği bilgiyi ürüne, teknolojiye ve hizmete dönüştüren, akademik, idari ve mali açıdan özerk üniversite modeli çerçevesinde küresel ölçekte rekabetçi bir yükseköğretim sistemine ulaşılması hedeflenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 32, 35).

Türkiye’de Yükseköğretimin hukuki çerçevesi 1982 Anayasası ve 2547 sayılı Yükseköğretim kanunuyla çizilmiştir. Bu yapı içerisinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Üniversitelerarası Kurul, Yüksek Öğrenim Denetleme Kurulu, üniversite rektörlükleri yer almaktadır. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, TÜBİTAK ve Türkiye Bilimler Akademisi de yükseköğretim alanında rolü olan diğer kurumlardır.

Bu kurumlar akademik etiğe ilişkin temel düzenlemelere sahiptir. Bunlara bakıldığında; **YÖK**, 2012’de **Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini** yayımlamıştır. Yönergenin amacı (m.1); yönerge kapsamına giren her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kurallarını ve Yükseköğretim Kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usullerini belirlemek, devlet üniversiteleri veya vakıf üniversitelerinin kendi bünyelerinde oluşturacakları bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları ile alt kurulların uyacakları ilkeleri tespit etmektir³.

Yönergeye göre Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurullarının görevleri şunlardır (m.10); a)Yayımlanan veya yayın için gönderilen yazılarda tespit edilen veya dikkate sunulan etiğe aykırı eylemleri incelemek, gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişilerle yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve görüş bildirmek, b) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları tarafından doğrudan veya görevlendireceği bilirkişiler/uzmanlar aracılığıyla incelenen dosyalar ile ilgili raporları inceleyerek oluşturacağı sonuç raporunu yazılı olarak bir ay içinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’na sunmak, c) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’na önerilerde bulunmak.

Yönerge, Yükseköğretim kurumları etik kurullarını da düzenlemektedir (m.18). Buna göre; Yükseköğretim Kurumları bu yönergenin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde etik kurulları ile gerekli olması halinde etik alt kurullarını bu yönergede belirtilen kriterlere uygun olarak oluştururlar.

Yönergede akademik değerlendirmelere ilişkin temel ilkeler de yer almaktadır (m.7); a) Akademik hayatın bütün aşamalarında, öğretim ve akademik değerlendirmeler bilimsel liyakat kriterlerine göre yapılır. b) Akademik ilerleme ve ödül jürilerinde bilimsel liyakat kriterlerinin dışına çıkmak, kişileri kayırmak, bilimsel eleştiri sınırlarını aşarak kişilerin kimlik ve kişiliğine yönelik

---

³[http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik//journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfY/Rx/10279/18187\(9.2.2015\)](http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik//journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfY/Rx/10279/18187(9.2.2015))

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

---

saldırlarda bulunmak, haksız menfaat sağlamak, sahtecilik, kopyacılık, vb. eylemlerde bulunulamaz.

Yönergeye göre (m.8) bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemleri; intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayım, dilimleme, haksız yazarlık ve diğer etik ihlali türleri, olarak sıralanmış ve yönergede bu kavramları detaylandırmıştır.

13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁴e dayanarak, yönetmeliğin “Etik Davranış İlkeleri” bölümü YÖK⁵ tarafından üniversitelere⁶ 22.10.2014 tarihli yazıyla “**Yüksek Öğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri**” başlıklı bir yazı ile gönderilmiştir.

TÜBİTAK da faaliyet alanı itibariyle üniversitelerdeki etik yapılanmayı destekleyen önemli kurumlardandır. TÜBİTAK’ta Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (AYEK) Yönetmeliği⁷, Etik Davranış İlkelerinin Belirlenmesine İlişkin Esaslar⁸, Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönergesi⁹, TÜBİTAK Araştırmalarına İlişkin Etik Komitenin Kuruluş ve Görevlerine İlişkin Esaslar¹⁰ şeklinde düzenlemeler vardır.

AYEK, kapsam itibariyle (m.2) TÜBİTAK’a desteklenmek üzere önerilen, sonuçlananlar da dâhil kurum tarafından desteklenen veya kurum birimlerince yürütülen projeler ile diğer destek, teşvik ve ödül faaliyetleri; kuruma yayımlanmak üzere gönderilmiş bulunan her türlü yayın; TÜBİTAK iş ve değerlendirme süreçlerinde yer alan panelist, moderatör, hakem, raportör, danışman, izleyici, editör gibi görevlilerin bu görevlerinden kaynaklanan etik konularının değerlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemleri kapsar.

AYEK’e göre etiğe aykırı davranışlar (m.9) ihlaller şunlardır: a) Uydurma: Hayalî veriler sunmak, rapor etmek veya yayımlamak) Çarpıtma: Değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma araç gereçleri, işlemleri veya kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçları değiştirmek, c) Aşırma: Başkalarının

---

⁴<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8044&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (11.2.2015)

⁵<http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/->

⁶[/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/52330](http://journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/52330) (11.2.2015)

⁷<http://www.adu.edu.tr/tr/index.asp?job=news&i=27039> (11.2.2015)

⁸http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/yonetmelik/YONETMELIK_III_9.pdf (9.2.2015)

⁹http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/esaslar/esaslarVI_6.pdf (9.2.2015)

¹⁰http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/esaslar/ESASLAR_VI_7.pdf (9.2.2015)

¹¹http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/esaslar/Esaslar_X_XX.pdf (9.2.2015)

fikirlerini, yöntemlerini, verilerini, yazılarını ve şekillerini sahiplerine usulüne uygun atf yapmadan veya gerektiğinde sahiplerinden izin almadan kendisine aitmiş gibi kullanmak) Tekrar Yayın: Aynı araştırma sonuçlarını birden fazla yayımlamak veya yayımlamak için girişimde bulunmak, d) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayın yapmak veya yayınlamak için girişimde bulunmak, e) Desteklenerek yürütülen araştırmaların sonuçlarını içeren sunum veya yayınlarda destek veren kurum veya kuruluşun desteğini belirtmesi gerekirken belirtmemek, f) Birden fazla araştırmacıyla yapılan araştırmaların sonuçlarının sunum veya yayımında, katkısı bulunanların onayı olmadan isimlerini çıkartmak veya yazarlık sıfatını hak etmeyen yazar veya yazarlar eklemek veya yazar sıralamasını uygun olmayan bir biçimde düzenlemek, g) Kendi çalışmasından usulüne uygun olarak kaynak göstermeden alıntı yapmak, ğ) Kurumca sağlanan kaynakları usulüne ve amacına aykırı bir biçimde kullanmak, h) Hakem, danışman, editör, panelist, moderatör, izleyici, raportör ve benzeri görevleri kötüye kullanmak, ı) Asılsız veya dayanaksız olarak etik ihlal iddiasında bulunmak, i) Etik ilkeleri ile bağdaşmayan diğer davranışlarda bulunmak. AYEK (m.10) bu ihlaller karşısında yaptırımları da sıralamaktadır.

Üniversitelerde etik ilkeleri detaylı belirtme açısından Boğaziçi Üniversitesi güzel bir örnektir. Boğaziçi Üniversitesi'nde etik ilkeler şu şekilde sıralanmıştır: İnsan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi, din, dil, ırk, etnik köken, fikir, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, bedensel engel ve benzeri özellikler nedeniyle ayrımcılık ve ön yargıya yer vermeden hakça ve dürüst davranılması, üniversitede her konunun özgürce tartışılacağı bir ortamın yaratılması ve korunması, bilgilendirme, öğretim ve öğretim özgürlüğünün korunması, bilimin gelişme sürecinin herkes tarafından desteklenmesi, saydamlık ilkesi ile saklı kalması gereken bilginin korunması ilkesi arasında denge kurulması, üniversite içi bireyler ve birimler arası ilişkilerin her zaman karşılıklı saygı çerçevesinde tutulması, kurumsal kaynakların korunması, özenli, verimli ve etkili kullanımının sağlanması, karardan doğrudan ya da dolaylı etkilenenlerin karar verme sürecine katkılarının sağlanması, yapılan iş ve alınan kararlarda insanlığın yararı gözetilip sosyal sorumluluk bilinciyle davranılması, kişisel yetkinliğin geliştirilmesi; dürüstlük, güvenilirlik, hak ve sorumlulukların bilinciyle davranılması, profesyonel yetkinliğin geliştirilmesi; görevin kendine özgü amaçlarına, kurum ve görevin saygınlığının korunmasına uygun davranılması; işin yapılmasında kalite ve etkililik ilkelerinin benimsenmesi, bireysel gelişimin desteklenerek özendirilmesi; akademik liyakat, deneyim ve emeğe saygı gösterilmesi, çevreye karşı duyarlı, sorumlu ve hayvan haklarına saygılı davranılması, üniversitede yetkilerin akademik özerklik, özgürlük ve iyi niyet çerçevesinde kullanılması, sorumlulukların tam olarak yerine getirilmesi; söz konusu ilkelerin yöneticilerce kurum içi ve dışında korunması olarak belirtilmiştir.

4. Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları

Bahsedilen yasal temeller çerçevesinde üniversite etik kurulları genel olarak üniversitelerde yapılacak olan bilimsel araştırma ve yayın, eğitim-öğretim, hizmet faaliyetleri, insan ve diğer canlılar üzerindeki araştırmalarda uyulması gereken kuralları belirlemek, birimler ve kişiler arası ilişkilerde etik ilkelere uyulmasını sağlamak, toplum ve paydaşlarıyla ilişkilerinde etik değerlendirilmelere ilişkin ilke ve kuralları belirlemek amacıyla kurulmuşlardır.

Üniversite yaşamı, etkileşim halindeki paydaşlarıyla; öğrenci, öğretim üyesi, öğretim elemanı (Uzman, okutman, araştırma görevlisi, öğretim görevlisi), idari personel, diğer paydaşların (Üniversitenin ilişkide bulunduğu birimlerdeki çalışanlar ve medya) içinde yer aldığı bir bilim yuvasıdır. Bu paydaşların her birinin hem akademik anlamda hem de idari anlamda yetki ve sorumlulukları vardır ve tüm aktörler ve roller için etik son derece önemlidir.

Üniversitelerde görev yapan akademik ve idari birim çalışanları ve üretilen hizmetten faydalanan bütün kişilerin, genel ve akademik etik normlarla bağdaşmayan davranışları ve etkinlikleri ile etiğe aykırı olduğu ileri sürülen diğer konulardaki şikayet başvuruları Etik Kurula yapılmaktadır.

Tablo 1: Etik Kurullarda Kurumsal ve Yasal Yapılanma

Üniversite Türü	Üniversite Sayısı	Üniversite Etik Kurulu Sayısı	Organizasyon Şemasında Gösteren	Etik Kurul Yönergesi Olanlar	Etik Kurul Web Sayfası (Aktif Olanlar)
Devlet	108	51	6	51	10
Vakıf	72	11	2	11	-
Toplam	180	62	8	62	10

Bu çalışmada öncelikle etik kurulların varlığı tespit edilmiştir. Buna göre, web üzerinden yapılan incelemede 108 devlet üniversitesinin 51’inde, 72 vakıf üniversitesinin ise 11 tanesinde, toplamda 180 üniversiteden¹¹yalnızca 62 tanesinde etik kurul olduğu görülmüştür¹². İkinci aşamada etik kurulların varlığı üniversite web sayfalarındaki mevzuat içerisinden etik kurul yönergeleri

¹¹www.yok.gov.tr(28.05.2014)

¹²Üniversite etik kurulu sayılarının net öğrenilmesi amacıyla, YÖK Bilgi Edinme Birimi’ne başvuruda bulunulmuş, ve ellerinde böyle bir istatistiki veri bulunmadığına dair sonuç elde edilmiştir

bulunarak desteklenmiştir. Yapılan incelemeden elde edilen sonuçlar şunlardır:

a- Etik Kurula sahip üniversitelerin çoğunun web sayfasında Etik Kurulun yeri vardır, ancak standart bir gösterim yerine akademik birimler, idari birimler, araştırma gibi farklı başlıklar altında yer almaktadır.

b- Kurulların üniversite örgütlenmesi içindeki yeri de standart değildir, genellikle idari birimler; kurullar/komisyonlar, akademik birimler, rektörlüğe, rektör yardımcılığına bağlı birimler olarak örgütlendikleri görülmektedir.

c- Etik Kurula ait özel web sayfası olanlar ve aktif olarak web sayfasını kullananlar az sayıdadır. Mevcut sitelerde üyeler, yönergeler, formlar; bunların dışında sadece birkaç üniversitede (Boğaziçi¹³, Hacettepe¹⁴, Ankara¹⁵) farklı alt etik kurullar, etikle ilgili linkler, etkinlikler, duyurular, karar örnekleri (sadece Ankara¹⁶ Üniversitesinde 2009-2011) ve makaleler yer almaktadır.

d- Üniversite etik kurul türleri çeşitlilik göstermektedir. Tıp, ilaç, hayvan araştırmaları vb. konularda etik değerlendirmeler yapan uzmanlık etik kurulları Tıp, Veterinerlik, Ziraat, Fen Edebiyat Fakültelerinde görülmektedir. Bular içinde en yaygın olanları Klinik Araştırmalar Etik Kurulu¹⁷; Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurullarıdır. Diğer türler ise İlaç Dışı Klinik Araştırmalar Etik Kurulu; Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu¹⁸, Biyoyararlanım, Biyoeşdeğerlik Araştırmaları Etik Kurulu¹⁹, Tıbbi Etik

---

¹³[http://www.boun.edu.tr/tr/TR/Content/Genel/Yonetim/Kurul_ve_Komisyonlar/Univer site Yasami Etik Kurulu](http://www.boun.edu.tr/tr/TR/Content/Genel/Yonetim/Kurul_ve_Komisyonlar/Univer%20site_Yasami_Etik_Kurulu) (9.2.2015)

¹⁴<http://www.etikkurul.hacettepe.edu.tr/> (9.2.2015)

¹⁵<http://etikkurul.ankara.edu.tr/>(9.2.2015)

¹⁶http://etikkurul.ankara.edu.tr/?bil=bil_icerik&icerik_id=119 (11.2.2015)

¹⁷ Akdeniz, Abant İzzet Baysal, Acıbadem, Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Akdeniz, Ankara, Atatürk, Başkent, Bezmialem, Bülent Ecevit, Cumhuriyet, Çanakkale Onsekiz Mart, Çukurova, Dicle, Dokuz Eylül, Dumlupınar, Düzce, Ege, Erciyes, Eskişehir Osmangazi, Fatih Sultan Mehmet, Fatih, Fırat, Gazi, Gaziantep, Gaziosmanpaşa, Hacettepe, Harran, İnönü, İstanbul, İstanbul Bilim, İstanbul Medipol İstanbul, İzmir Katip Çelebi, İzmir, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Karadeniz Teknik, Kırıkkale, Kocaeli, Koç, Necmettin Erbakan, Maltepe, Muğla Sıtkı Koçman, Mersin, Mustafa Kemal Namık Kemal, Ondokuz Mayıs, Ordu, Pamukkale, Recep Tayyip Erdoğan, Sakarya, Selçuk, Süleyman Demirel, Şifa, Trakya, Uludağ, Üsküdar, Yeditepe, Yıldız Teknik, Yıldırım Beyazıt, Yüzüncü Yıl

¹⁸ Abant İzzet Baysal Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Akdeniz, Ahi Evran, Anadolu, Ankara Atatürk, Atılım, Balıkesir, Başkent, Bezmialem Vakıf Ün, Bilkent, Bingöl, Bülent Ecevit, Boğaziçi, Bozok, Celal Bayar, Cumhuriyet, Çanakkale Onsekiz Mart, Çukurova, Düzce, Dicle, Dokuz Eylül, Dumlupınar, Ege, Erciyes, Eskişehir Osmangazi, Fatih, Fırat, Gazi, Gaziantep, Gaziosmanpaşa, Giresun, Gümüşhane Hacettepe, Harran, İstanbul, İstanbul Teknik, İnönü, Kafkas, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Karadeniz Teknik, Karamanoglu Mehmet Bey Kırıkkale, Kocaeli, Maltepe, Marmara Mehmet Akif Ersoy, Mersin, Mustafa Kemal, Namık Kemal, 19 Mayıs, Ordu, ODTÜ, Pamukkale, Recep Tayyip Erdoğan, Rize, Selçuk, Süleyman Demirel, Sinop, Trakya, Uludağ, Üsküdar, Yeditepe, Yüzüncü Yıl, Zonguldak Karacelmas

¹⁹ Adıyaman, Akdeniz, Ege, Erciyes, Eskişehir Osmangazi

Kurulu²⁰; Akademik Etik Kurul²¹; Akademik Dış İlişkiler Etik Kurulu²², Çevre Etik Kurulu²³, İnsan Araştırmaları Kurumsal Değerlendirme Kurulu²⁴; Öğrenci Etik Kurulu²⁵; Üniversite Yaşamı Etik Kurulu²⁶; İş Etik Kurulu²⁷; İdari Personel Etik Kurulu²⁸, Yayın Etiği Kurulları²⁹ olarak görülmektedir. Bunlar içinde özellikle Klinik Araştırmalar Etik Kurulu ve Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının kuruluş tarihleri itibarıyla akademik etik kurullarından daha eski oldukları ve ayrıntılı düzenlemelere sahip oldukları görülmektedir. YÖK’ün 2012 tarihli Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği yönergesi yayınlandıktan sonra etik kurul sayılarında artışlar olmuş; var olan üniversite etik kurullarından bazıları yerini “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu”na bırakmıştır. Kamu görevlileri etik kurulunun 2013 yılında YÖK’e gönderdiği yazı ile üniversitelerde öğrenci etik kulüp/kurul/topluluk oluşumları yaygınlaşmaya başlamıştır.

d- Etik kurulların isimleri üniversitelere göre farklılaşmaktadır: “Etik Kurul”, “Akademik Etik Kurul” (Ardahan, Fırat, Hacettepe, Yıldız Teknik), “Etik Kurul ve İlkeler (Bartın), “Etik İlkeler ve Etik Kurul” (Bitlis Eren, Çanakkale, Gebze Yüksek Teknoloji), “Etik Davranış İlkeleri ve İş Etik Kurulu”(Bülent Ecevit), “Üniversite Yaşamı Etik Kurulu” (Boğaziçi), “Etik Komisyon” (Celal Bayar), “Üniversite Yaşamı Etik Kurulu” (Ege, Ordu), “Bilimsel Araştırma ve Etik Kurul” (Gediz), “Etik Davranış İlkeleri ve Etik Kurulu” (Marmara); "Etik İlkeleri ve İş Etik Kurulu" (Ondokuz Mayıs); “Etik Kurul, Etik İlke ve Standartlar” (Sakarya); “Etik İlkeleri ve İş Etik Kurulu” (Sinop); Üniversite Personeli Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları” (Şırnak); “Etik Kurulu ve Etik Davranış İlkeleri” (Uludağ)

e- Etik Kurula sahip üniversitelerde kurullarla ilgili bilgiler yönergelerle düzenlenmiş, genellikle mevzuat başlığı altında paylaşılmaktadır. Yönergelerde başlık ve içerik itibarıyla standardın olmadığı görülmektedir.

---

²⁰Afyon Kocatepe, 19 Mayıs

²¹Amasya, Fırat, Hacettepe, İstanbul Medeniyet, İstanbul Şehir, Üsküdar, Yıldız Teknik

²²Boğaziçi, Çanakkale 18 Mart

²³Boğaziçi

²⁴Abant İzzet Baysal, Aksaray, Atılım, Boğaziçi, Gazi, İnönü, Kocaeli, Koç, Mustafa Kemal, Namık Kemal, ODTÜ, Yeditepe

²⁵Abant İzzet Baysal, Afyon Kocatepe, Amasya, Bahçeşehir, Balıkesir, Bartın, Batman, Bayburt, Bilecik Şeyh Edebali, Boğaziçi, Celal Bayar, Cumhuriyet, Çankaya, Çanakkale On Sekiz Mart, Dumlupınar, Erciyes, Erzincan, Erzurum Teknik, Harran, İnönü, İstanbul Kültür, Kahramanmaraş Sütçü imam, Karamanoğlu Mehmet Bey, Marmara, Muş Alparslan, Niğde, Nuh Naci Yazgan, ODTÜ

²⁶Boğaziçi, ODTÜ

²⁷Bülent Ecevit, 19 Mayıs, Sinop

²⁸Süleyman Demirel

²⁹Adnan Menderes, Akdeniz, Cumhuriyet, Ege, Selçuk, Ondokuz Mayıs, Bilecik, Kastamonu, Dokuz Eylül, Karamanoğlu Mehmet Bey, Hacettepe, Atatürk, Namık Kemal, Kırklareli Üniversiteleri

Yönerge ve Yönetmeliklerde amaç, tanımlar, yürürlük, yürütme haricinde yasal dayanak, kurul işleyiş, üyeler kısımlarında farklılıklar vardır. Kapsam itibariyle bazıları sadece akademisyenleri, bazıları idari, personeli ve öğrencileri de dahil etmiş; bazıları da akademisyenler dışındaki diğer grupları ayrı yönergelerle düzenlemiştir. (Örneğin, Ankara ve Aksaray Üniversiteleri akademik ve idari; 19 Mayıs ve Amasya Üniversiteleri akademik, idari personeli ve öğrencileri kapsamaktadır.)Yönergelerin bazıları insan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmaları kapsam dışı tutarken, bazıları kapsam içine almıştır.

f-Yönerge ve Yönetmeliklerin yasal dayanakları genel olarak aynıdır. Bunlar; Helsinki Bildirgesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu (14. ve 42 maddeleri), 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (71. m.), 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2007 Tarihli Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği gösterilmektedir.

g- Üniversitede akademik çalışmalarda ilgili etik kuruldan onay alınmasına teşvik sistemi getirmiş yönergeler vardır (Gaziantep, Gümüşhane, Batman, Iğdır Üniversiteleri gibi)

h- Kurullarda sekretarya hizmetleri genellikle Genel Sekreterlik birimi tarafından yürütülür (Siirt Üniversitesi’nde hukuk müşavirliğince bu görev yürütülmektedir.)

ı- Etik kurullarının başkan üye ve raportörden oluşan yapılanmalarında yıl içinde toplanma sayılarının farklı olduğu, en az üçte iki katılımı toplandıkları görülmektedir.

i-Kurullar değerlendirmelerini dosya üzerinden yapar; gerektiğinde ilgili kişilerden yazılı ya da sözlü bilgi alır. Hakkında etik ihlali başvurusu bulunan kişilere Etik Kurul önünde sözlü savunmalarını (istendiği takdirde yazılı) yapma hakkı tanınır. Savunma hakkının kendilerine bildirildiği tarihten itibaren dört hafta içinde yanıt vermeyen kişiler savunma haklarından feragat etmiş sayılırlar. Bu durumda Etik Kurul eldeki diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak değerlendirme yapar ve görüş bildirir. Etik Kurul inceleme ve değerlendirmeleri sırasında başka kurum ve kuruluşlarla yapması gereken yazışmaları Rektörlük aracılığıyla yapar. Etik Kurul, gerektiğinde, konu ile ilgili başka uzmanları da, görüşlerine başvurmak üzere toplantılarına davet edebilir ya da uzmanlardan oluşan bir alt kurul oluşturabilir. Bu uzmanlar ya da alt kurullar Etik Kurul tarafından kendilerine havale edilen dosya üzerindeki çalışmalarını belirlenen süre içinde tamamlayarak hazırladıkları raporu Etik Kurul’da görüşülmek üzere başkanlığa sunarlar. Başvuru dosyası hakkındaki

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

---

raportör görüşü ve/veya diğer uzman ya da alt kurul raporları Etik Kurul toplantısında tartışmaya açılır. Tartışma sonucunda üye tam sayısının yarısından bir fazlasıyla kurul görüşüne esas olacak karar alınır. Alınan karar etik yargıların gerekçeleri ile birlikte, nihai rapor halinde düzenlenerek, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır. Karara karşı oy kullanan üyeler gerekçeli kararlarını nihai rapora eklerler. Etik Kurul görüş ve öneri niteliğindeki raporunu Rektöre sunar. Etik Kurul gönderilmiş tüm belgeler ve dosyalar ile inceleme ve değerlendirme sürecindeki tüm yazışmaların birer örneği, ilgili yönetmeliklerin öngördüğü sürece saklanır.

j- Etik kurullara başvurular şahsen ya da elektronik ortamda yer alan formlar doldurularak yapılmaktadır.

k- Üniversite Etik Kurul üyeleri, sosyal, fen, sağlık, mühendislik, hukuk, eğitim vb alanlara göre eşit oranda seçilmektedir. Kurul üyelerinin görev süresi genelde 3-4 yıl arasında değişmektedir. Üye sayıları ise 15 ile 5 arasında değişirken, 9 üyeye sahip kurullar ağırlıktadır. Kurulların üye sayısı ve görev süreleri arasında bir standart yoktur. Ayrıca, asil ve yedek üyeler belirleme açısından da farklılıklar taşımaktadırlar. Bazılarında, sadece asil üyeler yer alırken bazılarında hem asil hem de yedek üyeler belirtilmiştir. Bazı kurullarda üyeler isim ve bağlı oldukları birimleri itibarıyla de tanıtılmaktadır.

l- Her yeni üyeye eğitim veren üniversiteler vardır (Okan ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversiteleri).

m- Yönergelerinde kurul üyelerinde aranılan özellikleri, SCI, SSCI, AHCI gibi indekslerinde yayın, etik konusunda yurtdışı yayını olmak gibi belirten üniversiteler de vardır (Mehmet Akif Ersoy, Şırnak Üniversiteleri gibi).

n- Öğrencilerle ilgili etik sorunların değerlendirilmesinde üniversite öğrenci konseyi temsilcisi, idari personel ile ilgili etik sorunların değerlendirilmesinde üniversite genel sekreterlik temsilcisi danışmanları kurula davet edenler de vardır (Muğla, Ege, Ordu Üniversiteleri). Etik kurulda dışarıdan bir öğretim üyesi ve/veya emekli öğretim üyesi belirleyen üniversiteler de vardır (Amasya, İstanbul Esenyurt Üniversiteleri).

o- Etik kurul olan/olmayan 28 (23 devlet+5 vakıf) üniversitelerde öğrenci etik kulübü/topluluklarının olduğu görülmektedir.

Hacettepe, Hitit, Fırat, Ankara, Gazi, İstanbul Bilgi, Kırklareli, ODTÜ, Boğaziçi, Yaşar, Yeditepe, Bülent Ecevit Üniversitelerinde etik farkındalığı sağlama yönünde çeşitli etkinliklerde düzenlenmiştir; Hacettepe Üniversitesi’nde sürekli eğitim merkezlerinde etik konusu eğitim programları içinde yer almaktadır; Etik Kurul Standart İşleyiş Yöntemi Esasları hazırlanmıştır. Hitit Üniversitesinde, 2012’de Etik Günü Konferansı

düzenlenmiştir. Fırat Üniversitesi internet sitesinde etikle ilgili makalelere yer vermektedir. Gazi Üniversitesi'nde Mobbing ile ilgili ayrı bir birim vardır. İstanbul Bilgi Üniversitesi web sayfasında “Davranış ve Etik Kuralları” alanı altında mütevelli heyeti ayrımcılık karşıtlığı kararı, Bilgi Davranış Ve Etik Kuralları Rehberi (2012), Bilgi Etik Destek Hattı, Tedarikçilere Yönelik Davranış ve Etik Kuralları linkleri bulunmaktadır. Kırklareli Üniversitesi'nde de Etik Haftası Etkinileri düzenlenmiştir (2011). ODTÜ'de, ayrı “Uygulamalı Etik Araştırmalar Merkezi”; “Ombudsman Birimi” ve “Bilim Etiği Komitesi” yer almaktadır. Kurulların iş akış şemaları üniversitenin web sayfasında ayrı ayrı gösterilmiştir. Yaşar Üniversitesinde Etik Kültürü dersi verilmektedir. Ayrıca, bilimsel ve sanatla ilgili yayınlara etik ilkelerine atama ve yükseltmelerde esas alınacak yayınlara ve teşvik ödülleriyle ilişkin yönergede vardır. Boğaziçi üniversitesi etik ilke ve davranışlar anlamında tüm paydaşlara ve hizmet alanlarına yönelik kapsamlı tanımlamalar yapmıştır. Etik ilkeleri, akademik dış ilişkiler etik ilkeleri oluşturulmuştur. Yeditepe Üniversitesi'nde AR-GE faaliyetleri altında etik kurul vardır. Bülent Ecevit Üniversitesi'nde Etik Davranış İlkeleri ve İş Etik Kurulu Yönergesi'nde Personeli Bilgilendirme alanı vardır (Madde 9). Yönergeye ek olarak İş Etik Sözleşmesi (2012) de yer almaktadır. Karadeniz Teknik Üniversitesi İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından etik, tanım ve içerik, etik davranış ilkeleri belirlenmiş; çalışanlar, idare ve faaliyetler açısından maddelemiştir. Mustafa Kemal Üniversitesi Üniversite Etik Kurulu üniversite mensuplarına yönelik “İş Yaşamında Etik Rehberi”ni yayınlamıştır.

5. Üniversite Etik Kurul Başkan ve Üyelerinin Etik Kurullara Bakışı

Bu bölümde Üniversite Etik Kurul başkan, üye ve raportörlerine uygulanan anket bulguları ve değerlendirmesi yer almaktadır. Yapılan anketle 62 üniversite etik kurulundan 188 üyeye erişilmiş, üyelere 86'sı ankete dönüş yapmış, ancak bunlardan 77'sinin yanıtları istatistiki olarak değerlendirilebilir bulunmuştur.

Ankette katılımcılara öncelikle tanımlayıcı sorular sorulmuş, ardından, etik kurul ile ilgili 58 adet ifade verilmiş ve katılımcıların bunlara katılım düzeyleri beşli likert ölçeği ile değerlendirilmiştir. Söz konusu 58 ifadenin güvenilirliğinin test edilmesi amacı ile Co. Alpha analizi uygulanmış ve Co. Alpha katsayısı³⁰ 0,901 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen katsayı ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Geçerliliğinin test edilmesi amacı

---

³⁰Cronbach Alfa Katsayısı (Co.Alpha/Alfa yöntemi): Alfa katsayısı ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. 0 ile 1 arasında değişim gösterir

ile 58 ifadenin bulunduğu ölçeğe faktör analizi³¹ uygulaması yapılmış, bunun sonucunda 6 temel boyut tespit edilmiştir; görev tanımı boyutu, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu, sorunlar boyutu, üye kriterleri boyutu, etkin çalışma boyutu, farkındalık boyutu.

Faktör analizinde hesaplanan KMO örneklem yeterlilik katsayısı³² 0,82 olarak tespit edilmiştir. Bu katsayı yapılan anketin faktör yapısını orta koymak için yeterli sayıda olduğunun göstergesidir. Ayrıca, faktör yapılarının anlamlılığının test edildiği Bartlett Testi sonucuna göre ($p=0,00001, p<0,05$) elde edilen boyutlar yapısal olarak anlamlıdır.

Elde edilen 6 boyut toplam varyansın yaklaşık olarak %65’ini oluşturmaktadır. Açıklanan varyansın bu tip çalışmalarda %60 ve üzerinde olması beklenir. Boyutlar incelendiği zaman görev tanımı boyutu %14, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu %14, sorunlar boyutu %12, üye kriterleri boyutu %10, etkin çalışma boyutu %9 ve farkındalık boyutu %6 oranında varyans açıklama düzeyinde olduğu görülmüştür. Kısacası, etik kurul ile ilgili 58 adet ifadenin güvenilirliğinin ve yapı geçerliliğinin güvenilirlik ve temel bileşenler analizi sonucunda sağlandığı görülmüştür.

Görev tanımı boyutunda açıklanan varyans %14 olup, 8 ifadeden oluşan boyut için iç tutarlılığın 0,81; görev tanımı nasıl olmalıdır boyutunda açıklanan varyans %14 olup, 9 ifadeden oluşan boyut için iç tutarlılığı 0,84; sorunlar boyutunda açıklanan varyans %12 olup, 13 ifadeden oluşan boyut için iç tutarlılığı 0,80; üye kriterleri boyutunda açıklanan varyans %10 olup, 9 ifadeden oluşan boyut için iç tutarlılığı 0,79; etkin çalışma boyutunda açıklanan varyans %9 olup, 13 ifadeden oluşan boyut için iç tutarlılığı 0,86; farkındalık boyutunda açıklanan varyans %6 olup, 6 ifadeden oluşan boyut için iç tutarlılığı 0,77 olduğu gözlemlenmiştir.

5.1. Etik Kurul Üyelerinin Kurulların Yapı ve İşleyişine Dair Algıları

Ankette öncelikle demografik, tanımlayıcı sorulara yer verilmiştir. Buna göre; ankete katılanların %79’u erkek (61 kişi), %21’i kadındır (16 kişi). Katılımcılar arasında kadın akademisyenlerin azlığı dikkat çekmektedir.

---

³¹Faktör analizi, aralarında ilişki bulunan çok sayıda değişkenden oluşan bir veri setine ait temel faktörlerin (ilişkinin yapısının) ortaya çıkarılarak araştırmacı tarafından veri setinde yer alan kavramlar arasındaki ilişkilerin daha kolay anlaşılmasına yardımcı olmayı amaçlar

³²Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir

Katılanların %52'si 41-50 yaş aralığında (39 kişi), %34,7'si 51-60 yaş aralığında (26 kişi) ve %13,3'ü 61 ve üstünde yaşlardadır (10 kişi).

Ankete katılan akademik personelin %8,2'si yardımcı doçent (6 kişi), %16,4'ü doçent (12 kişi) ve %75,3'ü profesördür (55 kişi).

Katılımcıların Etik kuruldaki görevlerine bakıldığında, %19,4'ünün başkan (14 kişi), %76,4'ünün (55 kişi) etik kurul üyesi ve %4,2'sinin raportör (3 kişi) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %67,5'i (52 kişi) üniversitede 12 yıl ve üstünde hizmet yaptığını %32,5'i (25 kişi) 11 yıl ve daha az görev yaptığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların görev yaptıkları üniversitelerde %43,4'ünde (33 tane) 2-4 yıl arasında, % 19,7'sinde (15 tane) 10-12 yıl arasında; % 14,5'inde (11 tane) 6-8 yıl arasında, %11,8 inde (9 tane) 1 yıldan az, %10,5'inin (8 tane) 4-6 yıldır etik kurulların var olduğu ve çalıştığı anlaşılmaktadır. Buna göre ankete katılanların çalıştıkları üniversitelerin büyük bölümünde etik kurulların geçmişinin çok uzun olmadığı anlaşılmaktadır.

Etik kurullardaki çalışma yılları incelendiğinde, katılımcıların % 69,9'u (51 kişi), 2-4 yıl arasında, %19,2'si (14 kişi) 1 yıldan az ve %10,9'u (8 kişi) 4-10 yıl arasında çalışmakta oldukları anlaşılmaktadır.

İkinci grup sorularda katılımcılara etik kurulla alakalı olarak görev süresi, kurulun toplanma sıklığı, değerlendirilen dosya sayısı, incelenen araştırma konusu, şikayetlerle ilgili başvuru ve karar mercii, görevlendirmeler sorgulanmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların Etik Kurul Başkan ve Üyelik Süreleri Hakkındaki Düşünceleri

Size göre kurul başkanının görev süresi ne olmalıdır?	n	Yüzde %	Size göre kurul üyelerinin görev süresi ne olmalıdır?	n	Yüzde %
1 Yıl	15	19,5	1 Yıl	8	10,8
3 Yıl	42	54,5	3 Yıl	54	73,0
5 Yıl	20	26,0	5 Yıl	12	16,2
Toplam	77	100,0	Toplam	74	100,0

Katılımcıların büyük bölümü (42 kişi) etik kurul başkanın görev süresinin 3 yıl, %26'sı (20 kişi) 5 yıl ve %20'si (15 kişi) ise 1 yıl olması gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcıların %73'ü (54 kişi) etik kurul üyelerinin görev

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

süresinin 3 yıl, %16’sı (12 kişi) 5 yıl ve %11’i (8 kişi) ise 1 yıl olması gerektiğini düşünmektedirler. Tabloda mevcutta var olan ve olması gerektiği düşünülen başkan ve üyelik sürelerinin ağırlıklı olarak 3 yıl olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3: Etik Kurulun Toplanma Sıklığı

Etik kurulun toplanma sıklığı nedir?	n	Yüzde %	Size göre kurulun toplanma sıklığı ne olmalıdır?	n	Yüzde %
Ayda 1 Kez	31	40,8	Ayda 1 Kez	31	40,3
2 Ayda 1 Kez	8	10,5	2 Ayda 1 Kez	7	9,1
6 Ayda 1 Kez	5	6,6	6 Ayda 1 Kez	6	7,8
Gerektiğinde	32	42,1	Gerektiğinde	33	42,9
Toplam	76	100,0	Toplam	77	100,0

Etik kurulların toplanma sıklıkları incelendiği zaman; katılımcıların üyesi oldukları etik kurulların %41’nin ayda 1 kez, %42’sinin ise gerektiğinde toplandığını belirttikleri görülmüştür. Katılımcıların %40’una göre etik kurulları ayda 1 kez ve %43’üne göre “gerektiğinde” toplanmalıdır. Mevcut yapıda ve olması gereken yapıdaki en yüksek oran kurulun gerektiğinde toplanması yönünde olduğu görülmekle beraber, ayda bir kez toplanma sıklığının katılımcılar tarafından makul bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Kurulda Yılda Değerlendirilen Ortalama Dosya Sayısı

Kurulda yılda değerlendirilen ortalama dosya sayısı nedir?	n	Yüzde %
20 ve Altı	43	60,6
21 ve üstü	28	39,4
Toplam	71	100,0

Etik kurulda değerlendiren dosya sayısının dağılımı ise 20 ve altında %61 oranında ve 20 ve üstünde değerlendiren dosya sayısı ise %39 civarındadır. Bu durum üniversite etik kurula başvuruların çok yoğun olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 5: Kurulun Ağırlıklı Olarak İncelediği Araştırmaların Türü

Kurulun ağırlıklı olarak incelediği araştırmaların türü nedir?	n	Yüzde %	Kurulun ağırlıklı olarak incelediği araştırmaların türü ne olmalıdır?	n	Yüzde %
Akademik Etik	21	27,6	Akademik Etik	25	32,5
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği	47	61,8	Üniversite Yaşamı Etiği	13	16,9
Yönetim Etiği	8	10,5	Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği	33	42,9
Toplam	76	100,0	Yönetim Etiği	6	7,8
			Toplam	77	100,0

Mevcut kurulun ağırlıklı olarak incelediği/ilgilendiği araştırmaların türü %62 Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği, %28 Akademik Etik, %11 yönetim etiği olduğu görülmüştür. Katılımcılara göre kurulun çalışmalarında olması gereken temel alan da paralel biçimde, % 43 oranla Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği önceliğinde sıralanmış, ardından %33 Akademik Etik ve %17 Üniversite Yaşamı Etiği, %8'de yönetim etiği olması gerektiği şeklinde sıralanmıştır. İnceleme kapsamı içinde olması gerektiği düşünülen üniversite yaşamı etiği, mevcut durumda incelemenin sadece yayın ve akademik etikle sınırlı kalmaması ve daha geniş çerçevede ele alınması gerektiği yönündeki algıya işaret etmektedir.

Tablo 6: Etik İhlal Şikayetleri/Etik Uygunluk Taleplerinde İlk Başvurulan Birim

Etik ihlal şikayetleri/etik uygunluk taleplerinde ilk başvuru birim hangisidir?	n	Yüzde %	Size göre şikayet ve uygunluk taleplerinde başvurulması gereken birim hangisi olmalıdır?	n	Yüzde %
Üniversite Etik Kurulu	34	44,7	Üniversite Etik Kurulu	22	28,9
Birim Etik Komisyonları	5	6,6	Birim Etik Komisyonları	24	31,6

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

İlgili Fakülte Dekanlıkları	21	27,6	İlgili Fakülte Dekanlıkları	5	6,6
Üniversite Rektörlüğü	11	14,5	Üniversite Rektörlüğü	8	10,5
YÖK	5	6,6	YÖK	4	5,3
Toplam	76	100,0	Üniversitelerarası Kurul	13	17,1
			Toplam	76	100,0

Katılımcılar etik ihlal şikayetleri /etik uygunluk taleplerinde ilk başvuru biriminin %45 ile Üniversite Etik Kurulu ve %28 ile İlgili Fakülte Dekanlıkları olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, etik ihlal şikayetleri/etik uygunluk taleplerinde ilk başvuru biriminin %32 Birim Etik Komisyonları ve %29 oranında Üniversite Etik Kurulu ve %17’si Üniversitelerarası Kurul olması gerektiğini düşünülmektedir. Buna göre katılımcıların birimlerde var olan etik komisyonlarını önemli gördükleri veya olması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Etik İhlal/Etik Uygunluk Kararlarında Karar Mercii

Etik ihlal/etik uygunluk kararlarında karar mercii <u>hangisidir?</u>	n	Yüzde %	Size göre etik ihlal kararları/etik uygunluk olurlarında karar mercii <u>hangisi olmalıdır?</u>	n	Yüzde %
Üniversite Etik Kurulu	12	15,6	Üniversite Etik Kurulu	20	26,3
Birim Etik Komisyonları	3	3,9	Birim Etik Komisyonları	5	6,6
İlgili Fakülte Dekanlıkları	1	1,3	Üniversite Rektörlüğü	15	19,7
Üniversite Rektörlüğü	17	22,1	YÖK	5	6,6
YÖK	11	14,3	Üniversitelerarası Kurul	31	40,8
Üniversitelerarası Kurul	33	42,9	Toplam	76	100,0
Toplam	77	100,0			

Etik ihlal kararları ve etik uygunluk olurlarında karar mercii mevcutta yüksek oranda Üniversitelerarası kurul olarak belirtilmiştir (%43). Ardından %22 ile

Üniversite rektörlüğü, %16 ile Üniversite etik kurulu, %14 ile YÖK, %4 birim etik komisyonları ve %1 ise ilgili fakülte dekanlıkları olarak belirtilmiştir. Kararlarda, mevcutta ve olması gereken durumda son karar mercii olarak öncelik, üniversitelerarası kurul olarak belirtilmiştir.

Tablo 8: Üniversite Etik Kurulunda Başkan ve Üye Görevlendirmelerini Yapması Gereken Birim Hangisi Olmalıdır?

Üniversite Etik Kurulunda başkan ve üye görevlendirmelerini yapması gereken birim hangisi olmalıdır?	n	Yüzde %
Üniversite Etik Kurulu	10	13,0
Birim Etik Komisyonları	9	11,7
İlgili Fakülte Dekanlıkları	3	3,9
Üniversite Rektörlüğü	34	44,2
YÖK	15	19,5
Üniversitelerarası Kurul	6	7,8
Toplam	77	100,0

Katılımcılara göre Üniversite Etik Kurulunda başkan ve üye görevlendirmelerini yapması gereken birim %44 ile Üniversite Rektörlüğü, %20 ile YÖK, %13 ile Üniversite Etik Kurulu olması gerektiğini düşünmektedirler.

Tablo 9: Üniversite Etik Kurulu Üyeleri Belirlenirken En Önemli Kriter Ne Olmalıdır?

Üniversite etik kurulu üyeleri belirlenirken en önemli kriter ne olmalıdır?	n	Yüzde %
Hizmet Yılı	18	8,0
Tecrübe	62	27,7
Uzmanlık	30	13,4
Etik davranış ilkelerine uygunluk	70	31,3
Akademik personel olması	44	19,6
Toplam	224	100,0

Katılımcıların %31'i Etik davranış ilkelerine uygunluk, %28'i tecrübe %20'si akademik personel olması ve %13'ü uzmanlık etik kurul üyeleri belirlenirken önemli olduğunu düşünmektedir. Bu değerlere bakıldığında en önemli kriterde ilk sırayı etik davranış ilkelerine uygunluk almaktadır. İkinci sıra tecrübe, üçüncü sıra akademik personel olması gerektiği şeklinde sıralanmaktadır.

5.2. Etik Kurul Yapı ve İşleyişine Dair Görüşler

Ankette etik kurul 3. grup sorularda 58 adet ifade verilmiş ve katılımcıların bunlara katılım düzeyleri beşli likert ölçeği³³ ile değerlendirilmiştir.

Üniversite etik kurul yönergelerinde tanımlı görevlerden açısından bakıldığında katılımcılardan 75 kişinin “Akademik etik/bilim etiğine ilişkin etiğe aykırı durumları incelemek” ifadesine katılırken (katılıyorum+tamamen katılıyorum); “Bilim, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetlerinde ortaya çıkan etik sorunlarda değerlendirmede bulunmak, görüş bildirmek” ifadesine 73 kişi; “Bilimsel araştırma ve yayın etiğine ilişkin sorunlarda değerlendirmelerde bulunmak” ifadesine 66 kişi, “Birimler arasında yaşanan etik sorun/ikilem durumlarında başvuru halinde etik danışmanlık yapmak”, “Üniversite bünyesinde temel alınacak etik ilke ve politikalar geliştirmek”, “Üniversitede etik kültürün yaygınlaşması ve etik duyarlılık kazanılmasına yönelik eğitimler/etkinlikler düzenlemek” ifadelerine 63 kişi; “Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan uzman etik kurullar arasında eşgüdümü sağlamak, bu kurulların çözümleyemediği konularda hakemlik yapmak” ifadesine 60 kişi, “Araştırma projeleri ile ilgili inceleme yapmak/rapor vermek” ifadesine ise 57 kişi destek vermiştir.

---

³³1-Hiç katılmıyorum 2-Katılmıyorum 3-Kararsızım 4-Katılıyorum 5-Tamamen katılıyorum

Tablo 10: Üniversite Etik Kurulun Görevleri Nelerdir? (Görev Tanımı Boyutu)

	1		2		3		4		5		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
Araştırma projeleri ile ilgili inceleme yapmak/rapor vermek	2	2,6	14	18,2	4	5,2	26	33,8	31	40,3	77	100
Akademik etik/bilim etiğine ilişkin etüğe aykır durumları incelemek			1	1,3			35	46,1	40	52,6	76	100
Birimler arasında yaşanan etik sorun/ikilem durumlarında başvuru halinde etik danışmanlık yapmak	1	1,3	1	1,3	11	14,5	32	42,1	31	40,8	76	100,0
Üniversite bünyesinde temel alınacak etik ilke ve politikalar geliştirmek			4	5,2	10	13,0	28	36,4	35	45,5	77	100,0
Üniversitede etik kültürün yaygınlaşması ve etik duyarlılık kazanılmasına yönelik eğitimler/etkinlikler düzenlemek			8	10,5	5	6,6	26	34,2	37	48,7	76	100,0
Bilimsel araştırma ve yayın etiğine ilişkin sorunlarda değerlendirmelerde bulunmak					10	13,2	20	26,3	46	60,5	76	100,0
Bilim, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetlerinde ortaya çıkan etik sorunlarda değerlendirmede bulunmak, görüş bildirmek					4	5,2	28	36,4	45	58,4	77	100,0
Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan uzman etik kurullar arasında eşgüdümü sağlamak, bu kurulların çözümleyemediği konularda hakemlik yapmak			6	8,1	8	10,8	23	31,1	37	50,0	74	100,0

Tablo 11: Üniversite Etik Kurullarının Görevleri Ne Olmalıdır? (Görev Tanımı Nasıl Olmalıdır Boyutu)

	1		2		3		4		5		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
Araştırma projeleri ile ilgili inceleme yapmak/rapor vermek	1	1,4	13	17,8	5	6,8	27	37,0	27	37,0	73	100,0
Akademik etik/bilim etiğine ilişkin etige aykırı durumları incelemek					3	4,1	38	52,1	32	43,8	73	100,0
Birimler arasında yaşanan etik sorun/ikilem durumlarında başvuru halinde etik danışmanlık yapmak	4	5,6	3	4,2	13	18,1	21	29,2	31	43,1	72	100,0
Üniversite bünyesinde temel alınacak etik ilke ve politikalar geliştirmek	3	4,2	9	12,5	5	6,9	19	26,4	36	50,0	72	100,0
Üniversitede etik kültürün yaygınlaşması ve etik duyarlılık kazanılmasına yönelik eğitimler/etkinlikler düzenlemek			4	5,6	13	18,1	21	29,2	34	47,2	72	100,0
Bilimsel araştırma ve yayın etiğine ilişkin sorunlarda değerlendirmelerde bulunmak	3	4,2	3	4,2			32	44,4	34	47,2	72	100,0
Bilim, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetlerinde ortaya çıkan etik sorunlarda değerlendirmede bulunmak, görüş bildirmek	3	4,1			1	1,4	28	38,4	41	56,2	73	100,0
Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan uzman etik kurullar arasında eşgüdümü sağlamak, bu kurulların çözümleyemediği konularda hakemlik yapmak	3	4,2	7	9,7	5	6,9	23	31,9	34	47,2	72	100,0
Var olan etik kurul yönergeleri yeterlidir			22	29,3	19	25,3	22	29,3	12	16,0	75	100,0

Üniversite etik kurul yönergelerinde tanımlı görevlerin tüm üyelere göre ne olması gerektiği sorularından, “Akademik etik/bilim etiğine ilişkin etiğe aykırı durumları incelemek” ifadesi 70, “Bilim, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetlerinde ortaya çıkan etik sorunlarda değerlendirmede bulunmak, görüş bildirmek” 69, “Bilimsel araştırma ve yayın etiğine ilişkin sorunlarda değerlendirmelerde bulunmak” 66; “Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan uzman etik kurullar arasında eşgüdümü sağlamak, bu kurulların çözümleyemediği konularda hakemlik yapmak” 57, “Üniversite bünyesinde temel alınacak etik ilke ve politikalar geliştirmek” ifadesi 55; “Üniversitede etik kültürün yaygınlaşması ve etik duyarlılık kazanılmasına yönelik eğitimler/etkinlikler düzenlemek” ifadesi 55; “Araştırma projeleri ile ilgili inceleme yapmak/rapor vermek” 54; “Birimler arasında yaşanan etik sorun/ikilem durumlarında başvuru halinde etik danışmanlık yapmak” ifadesi, 52 kişi tarafından desteklenmiştir. Var olan etik kurul yönergeleri yeterliliğine dair ifade de ise 75 katılımcı arasından 34 kişi katılma yönünde olumlu görüş bildirmiş, 22 kişi katılmıyorum, 19 kişi de kararsızım şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Üniversite etik kurulunun sorunlarını içeren sorular değerlendirildiğinde; “Kurumsal kimliğinin yerleşmemiş olması” ifadesi 65; “Yetki görev ve sorumlulukların belirsizliği” 55; “Yetişmiş personel eksikliği” 54; “Mevzuatın yetersizliği” 50, “Ayrı bir sekreteryanın olmaması” 48; “Çalışma usullerinin net belirlenmemiş olması” 46; “Yaptırım gücünün yeterli olmaması” 46, “Mali kaynakların yetersizliği” ifadesi ise 37 kişi tarafından destek görmüş, 23 kişi katılmama yönünde görüş bildirmiş, 12 kişi de kararsız olduğunu beyan etmiştir. Sorunlardan “Uygun çalışma olanaklarının sunulmaması” ifadesi, 74 katılımcı arasında 36 kişi tarafından destek görmüş, 26 kişi katılmama yönünde görüş bildirmiş, 12 kişi de kararsız olduklarını beyan etmişlerdir; “Kurulların üst yönetime bağlı olmaları” ifadesi, 76 katılımcı arasından, 35 kişi tarafından destek görmüştür; “Üst yönetimin gerekli/yeterli desteği vermemesi” ifadesi 34 kişi tarafından destek görmüş; “Kurulların karar almada üst yönetimden bağımsız olmamaları” ifadesi, 76 katılımcı arasından, 25 kişi tarafından destek görmüş, 32 kişi ifadeye katılmama yönünde görüş bildirmiş, 19 kişi de kararsız olduklarını beyan etmiştir. “Herhangi bir sorun yoktur” ifadesi, 72 katılımcı arasından sadece 14 kişi tarafından destek görmüştür. 49 kişi ifadeye katılmama yönünde görüş bildirmişlerdir. 9 kişi de kararsız olduklarını beyan etmiştir. Ortaya çıkan bu tabloda kurulların kendi içinde yapılaşmalarının tekrar gözden geçirilmesine ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 12. Üniversite Etik Kurulunun Karşılaştığı Sorunlar Nelerdir? (Sorunlar Boyutu)

	1		2		3		4		5		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
Mevzuatın yetersizliği	1	1,3	11	14,5	14	18,4	34	44,7	16	21,1	76	100,0
Yetki görev ve sorumlulukların belirsizliği	1	1,3	15	19,7	5	6,6	37	48,7	18	23,7	76	100,0
Çalışma usulünün net belirlenmemiş olması	1	1,4	17	23,0	10	13,5	40	54,1	6	8,1	74	100,0
Uygun çalışma olanaklarının sunulmaması	2	2,7	24	32,4	12	16,2	26	35,1	10	13,5	74	100,0
Yetişmiş personel eksikliği			22	28,9			35	46,1	19	25,0	76	100,0
Mali kaynakların yetersizliği	2	2,8	21	29,2	12	16,7	20	27,8	17	23,6	72	100,0
Üst yönetimin gerekli/yeterli desteği vermemesi	1	1,4	20	27,0	19	25,7	18	24,3	16	21,6	74	100,0
Kurumsal kimliğinin yerleşmemiş olması			6	8,1	3	4,1	47	63,5	18	24,3	74	100,0
Yapının gücünün yeterli olmaması	1	1,4	15	20,3	12	16,2	24	32,4	22	29,7	74	100,0
Kurulların üst yönetime bağlı olmaları			21	27,6	20	26,3	23	30,3	12	15,8	76	100,0
Kurulların karar almada üst yönetimden bağımsız olmamaları	1	1,3	31	40,8	19	25,0	15	19,7	10	13,2	76	100,0
Aynı bir sekreteryanın olmaması	1	1,4	21	29,2	2	2,8	34	47,2	14	19,4	72	100,0
Herhangi bir sorun yoktur	9	12,5	40	55,6	9	12,5	13	18,1	1	1,4	72	100,0

Tablo 13. Üniversite Etik Kurul Üyeleri Belirlenirken En Önemli Kriter Nedir? (Üye Kriterleri Boyutu)

	1		2		3		4		5		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
Hizmet yılı	1	1,3	12	15,6	9	11,7	46	59,7	9	11,7	77	100,0
Tecrübe	1	1,3	1	1,3	7	9,3	52	69,3	14	18,7	75	100,0
Uzmanlık alanı			5	6,8	7	9,6	29	39,7	32	43,8	73	100,0
Etik davranış ilkelerine uygunluk							34	44,2	43	55,8	77	100,0
Akademik personel olması			3	4,1	7	9,6	36	49,3	27	37,0	73	100,0
Hukuk alanından en az 1 öğretim üyesi	2	2,6	7	9,1	10	13,0	25	32,5	33	42,9	77	100,0
Cinsiyet	15	19,5	43	55,8	10	13,0	7	9,1	2	2,6	77	100,0
Farklı birimlerden eşit dağılım	7	9,1	8	10,4	10	13,0	34	44,2	18	23,4	77	100,0
Akademik/idari personel olması	2	2,9	5	7,2	7	10,1	40	58,0	15	21,7	69	100,0

Üniversite etik kurul üyeleri belirlenirken en önemli kriterin ne olduğu soruları arasından, “Etik davranış ilkelerine uygunluk” ifadesi, 77; “Tecrübe”66; “Akademik personel olması” ifadesi 63; “Uzmanlık alanı” 61; “Hukuk alanından en az 1 öğretim üyesi” olmalı ifadesi, 58; “Akademik/idari personel olması” ifadesi, 55; “Hizmet yılı” 55, “Farklı birimlerden eşit dağılım” ifadesi 52; “Cinsiyet” ifadesi, 77 katılımcı arasında sadece 9 kişi tarafından destek görmüş, 58 kişi ise ifadeye katılmama yönünde görüş bildirmişlerdir. Kararsız olanların sayısı ise 77 kişi arasında, 10 kişidir.

Tablo 14. Üniversite Etik Kurullarının Etkin ve Verimli Çalışması İçin Neler Yapılmalıdır? (Etkin Çalışma Boyutu)

	1		2		3		4		5		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Üniversite Etik Kurul üyeleri arasında üniversite dışından öğretim üyeleri ve/veya bağımsız değerlendiriciler de yer almaktadır	4	5,2	15	19,5	6	7,8	42	54,5	10	13,0	77	100,0
Kurula öğrencileri kapsayan bir etik ihlal sorunu geldiğinde değerlendiriciler arasında öğrenci temsilcileri ve/veya öğrenci konseyi başkanı da yer almaktadır	4	5,2	14	18,2	20	26,0	32	41,6	7	9,1	77	100,0
Kurula idari personel ile ilgili etik ihlal durumlarında değerlendiriciler arasında ilgili kişi/kişilerin fakülte sekreterleri ve/veya genel sekreter de yer almaktadır	4	5,3	12	16,0	14	18,7	34	45,3	11	14,7	75	100,0
Etik ihlal kararları üniversitenin internet sitesinde yayınlanmalıdır			7	9,1	7	9,1	42	54,5	21	27,3	77	100,0
Her üniversite kendi davranış ve etik kodlarını/kurallarını oluşturmaktadır			8	10,4	13	16,9	35	45,5	21	27,3	77	100,0
Üniversitelerde öğrenci etik kurul/kulüp oluşumları desteklenmelidir	5	6,8	13	17,8	13	17,8	28	38,4	14	19,2	73	100,0
Etik üst kurul çatısı altında alt etik kurul/komisyonlar oluşturulmalıdır	1	1,3	22	28,6	12	15,6	28	36,4	14	18,2	77	100,0
Kurul üyeleri üniversitede etik eğitimleri vermemelidir			14	18,2	5	6,5	40	51,9	18	23,4	77	100,0
Kurul üyelerine ödeme yapılmalıdır			1	1,3	4	5,2	23	29,9	49	63,6	77	100,0
Üniversiteler Kamu Görevlileri Etik Kurulu kapsamı içinde yer almalıdır	3	4,1	8	10,8	19	25,7	40	54,1	4	5,4	74	100,0
Üniversite Etik Kurulları Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile işbirliği yapmalıdır	4	5,2	14	18,2	20	26,0	32	41,6	7	9,1	77	100,0
Kurul üst yönetimden bağımsız olarak değerlendirilmede bulunmalıdır	4	5,3	12	16,0	14	18,7	34	45,3	11	14,7	75	100,0
Üyesi olduğum kurumun çalışmalarını yeterli bulmaktayım	9	11,8	17	22,4	7	9,2	23	30,3	20	26,3	76	100,0

Üniversite etik kurullarının etkin ve verimli çalışması için nelerin yapılması gerektiği sorularından, “Kurul üyelerine ödeme yapılmalıdır” 72; “Etik ihlal kararları üniversitenin internet sitesinde yayınlanmalıdır ifadesi 63; “Kurul üyeleri üniversitede etik eğitimleri vermelidir” 58; “Her üniversite kendi davranış ve etik kodlarını/kurallarını oluşturmalıdır” ifadesi, 56; “Üniversite etik kurul üyeleri arasında üniversite dışından öğretim üyeleri ve/veya bağımsız değerlendiriciler de yer almalıdır” 52; “Kurulda idari personel ile ilgili etik ihlal durumlarında değerlendiriciler arasında ilgili kişi/kişilerin fakülte sekreterleri ve/veya genel sekreter de yer almalıdır” ifadesi 45, “Kurul üst yönetimden bağımsız olarak değerlendirmede bulunmalıdır” ifadesi 45, “Üyesi olduğum kurulun çalışmalarını yeterli bulmaktayım” ifadesi, 76 katılımcı arasından,43 kişi; “Üniversitelerde öğrenci etik kurul/kulüp oluşumları desteklenmelidir” ifadesi, 42; “Etik üst kurul çatısı altında alt etik kurul/komisyonlar oluşturulmalıdır” ifadesi 42; “Üniversite Etik Kurulları Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile işbirliği yapmalıdır” ifadesi, 39; “Kurula öğrencileri kapsayan bir etik ihlal sorunu geldiğinde değerlendiriciler arasında öğrenci temsilcileri ve/veya öğrenci konseyi başkanı da yer almalıdır” ifadesi, 39 kişi tarafından destek görmüş, 17 kişi de ifadeye katılmadıklarını beyan etmiştir; “Üniversiteler Kamu Görevlileri Etik Kurulu kapsamı içinde yer almalıdır” ifadesi, 74 katılımcı arasından, 44’ünden destek görmüş, 11 kişi katılmama, 19 kişi de kararsız oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 15. Üniversitede Etik Farkındalık Yaratmak İçin Ne Yapılmalıdır?(Farkındalık Boyutu)

	1		2		3		4		5		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
Etik eğitimleri verilmelidir			3	3,9	4	5,2	38	49,4	32	41,6	77	100,0
Etik haftasında, diğer dönemlerde seminer, konferans, panel düzenlenmelidir			4	5,2	3	3,9	43	55,8	27	35,1	77	100,0
Etik ilke ve davranışlarla ilgili iç genelgeler çıkarılmalıdır			5	6,6	1	1,3	46	60,5	24	31,6	76	100,0
Her birimde alt etik komisyonlar oluşturulmalıdır	1	1,3	13	17,1	18	23,7	23	30,3	21	27,6	76	100,0
Sürekli eğitim merkezlerinde düzenli olarak etik eğitimi verilmelidir			7	9,1	24	31,2	28	36,4	18	23,4	77	100,0
Etik danışmanlık hizmeti verilmelidir			4	5,3	9	11,8	38	50,0	25	32,9	76	100,0

Üniversitede etik farkındalık yaratmak için nelerin yapılması gerektiği soruları arasında, “Etik ilke ve davranışlarla ilgili iç genelgeler çıkarılmalıdır” ifadesi, 70; “Her birimde alt etik komisyonlar oluşturulmalıdır” 44; “Etik eğitimleri verilmelidir” ifadesi, 70 kişi; “Etik haftasında, diğer dönemlerde seminer, konferans, panel düzenlenmelidir” 70; “Etik danışmanlık hizmeti verilmelidir”, 63; “Sürekli eğitim merkezlerinde düzenli olarak etik eğitimi verilmelidir” 46 kişi tarafından destek görmüştür.

5.3. Boyutların Karşılaştırılması ve Aralarındaki İlişkinin Araştırılması (Korelasyon ve Modelleme)

Cinsiyet, yaş, unvan, görev, hizmet yılı vb değişkenlerle söz konusu boyutlar ve bunlar altındaki ifadelerle katılma arasındaki ilişkiye bakıldığında³⁴;

a-Cinsiyetin; görev tanımı boyutu, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutunda kadın katılımcıların ortalama puanları erkek katılımcılara göre oldukça yüksektir; üye kriterleri boyutunda ise erkek katılımcıların ortalama boyut puanı kadın katılımcılara göre yüksektir ($p < 0,05$). Görev tanımı boyutu, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutunda kadın katılımcılar erkeklere göre ifadelerde daha çok olumlu görüş bildirirken, üye kriterleri boyutu ise erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre ifadelerle daha çok olumlu görüş bildirmektedir.

b-Yaşın; görev tanımı boyutu, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu, sorunlar boyutu, üye kriterleri boyutu, etkin çalışma boyutunda fark yaratan bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Farklı yaş gruplarından olan katılımcıların üniversite etik kurulu hakkındaki görüşleri farklıdır. Tüm boyutlarda 61 ve üstündeki yaşlardaki katılımcıların ortalama boyut puanları diğer yaş gruplarına göre oldukça düşüktür ($p < 0,05$); yani, 61 yaş üstü katılımcılar diğer gruplara göre, bu boyutlar altındaki ifadelerle daha az olumlu görüş bildirmişlerdir.

d-Unvanlarda; görev tanımı, görev tanımı nasıl olmalıdır, etkin çalışma, farkındalık boyutlarının ortalama puanları akademik unvanlara göre farklılaşmaktadır. Doçent unvanı olan katılımcıların ortalama boyut puanlarının diğer akademik unvan gruplarına göre daha yüksek, yani daha çok olumlu görüş bildirme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Sorunlar boyutu, üye kriterleri boyutunda ise akademik unvanlara göre farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

e- Kuruldaki görevin; sadece etkin çalışma ve farkındalık boyutlarında fark yaratan bir değişken olduğu; farkın sebebinin ise; başkan olarak görevli olan

---

³⁴Bu ilişkilerin tespiti için bağımsız tek örneklem t testi uygulaması, varyans analizi, posthoc analizlerinden Sidak Testleri yapılmıştır.

katılımcıların etik kurul üyelerine göre daha yüksek puan vermesinden, daha çok ifadelere katılma eğiliminde olmalarından kaynaklanmaktadır.

f-**Üniversitedeki hizmet yılının;** sadece üye kriterleri boyutu üzerinde etkili olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın sebebi ise; 12 yıl üstündeki tecrübeli üyelerin 11 yıl altındaki tecrübeye sahip üyelere göre daha yüksek puanlarından kaynaklanmaktadır.

g- **Etik kurulun varlık süresi;** açısından bakıldığında görev tanımı nasıl olmalıdır boyutunda etkili olduğu görülmüştür ($p<0,05$); 10-12 yıldır çalışmaların devam ettiğini beyan eden katılımcıların, diğer gruplara göre oldukça düşük puanlar verme eğiliminde olduğu görülmüştür. Kısacası; 10-12 yıl arasında tecrübeye sahip olan bireylerin görev tanımı nasıl olmalıdır boyutunda, diğer gruplara göre daha az olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir.

h-**Üniversite Etik Kurullarındaki tecrübenin;** görüşler üzerinde fark yarattığı görülmüştür ($p<0,05$). 4-10 yıldır ÜEK'da görev aldığını beyan eden katılımcıların, diğer gruplara göre oldukça yüksek puanlar verme eğiliminde olduğu görülmüştür.

I-**Bir yıl içinde incelenen dosya sayılarının;** boyutlar üzerindeki etkisine bakıldığında, kurulda bir yılda değerlendirilen dosya sayısının sorunlar boyutu ve üye kriterleri boyutu puanları üzerinde etkili olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Sorunlar boyutunda, kurullarda yılda 20 ve altında dosya inceleyen grup, 21 ve üstünde dosya inceleyen gruba göre daha düşük puan verdiği, yani daha az olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Üye kriterleri boyutunda ise, yılda 20 ve altında dosya inceleyen grup, 21 ve üstünde dosya inceleyen gruba göre daha yüksek puan verdiği, yani daha çok olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

i-**Kurulun toplanma sıklığının;** görev tanımı boyutu, üye kriterleri boyutu ve farkındalık boyutunda görüşler üzerinde etkili olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Kurulu gerektiğinde toplanan üyelerin diğer gruplara göre oldukça yüksek puanlar verme eğiliminde olduğu görülmüştür. Kısacası, kurulu gerektiğinde toplanan üyeler, görev tanımı boyutu, üye kriterleri boyutu ve farkındalık boyutlarında diğer gruplara göre daha yüksek oranda olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 16. Boyutlar Arasındaki İlişki Matrisi

Boyutlar		Görev Tanımı Boyutu	Görev Tanımı Nasıl Olmalıdır Boyutu	Sorunlar Boyutu	Üye Kriterleri Boyutu	Etkin Çalışma Boyutu	Farkındalık Boyutu
Görev Tanımı Boyutu	r	1					
	p						
Görev Tanımı Nasıl Olmalıdır Boyutu	r	,697**	1				
	p	,000					
Sorunlar Boyutu	r	,251*	,349**	1			
	p	,030	,002				
Üye Kriterleri Boyutu	r	,371**	,295**	,030	1		
	p	,001	,010	,801			
Etkin Çalışma Boyutu	r	,559**	,431**	,145	,487**	1	
	p	,000	,000	,213	,000		
Farkındalık Boyutu	r	,600**	,458**	,115	,475**	,548**	1
	p	,000	,000	,326	,000	,000	

**Oldukça anlamlı ($p < 0,01$) * Anlamlı ($p < 0,05$)

Boyutlar arasındaki ilişkileri genel olarak inceleyecek olursak eğer; boyutlar kendi aralarında oldukça yüksek seviyede pozitif yönde anlamlı oldukları görülmektedir. Görev tanımı boyutu ile görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu ilişkisi en yüksek boyut olarak tespit edilmiştir. Sorunlar boyutu ise, üye kriterleri, etkin çalışma ve farkındalık boyutu ile ilişkisiz olduğu görülmüştür. Etkin çalışma ve farkındalık boyutları kendi aralarında oldukça kuvvetli ilişkiye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 17. Boyutlar Arasındaki İlişkinin Modellenmesi

Model		R Kare Değeri	Model Anlamlı	Katsayı lar	P
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler				
ÜEK Hakkındaki Görüşler	Görev Tanımı Nasıl Olmalıdır Boyutu	0,77	(p=0,0001<0,05) Regresyon modeli anlamlıdır	,485	,000
	Sorunlar Boyutu			,355	,000
	Etkin Çalışma Boyutu			,215	,000
	Farkındalık Boyutu			,170	,041

Çoklu regresyon modeli anlamlı olarak tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Modelde bulunan katsayılarında anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen ilk modelde üniversite etik kurul hakkındaki görüşlerin, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu, sorunlar boyutu, etkin çalışma boyutu, farkındalık boyutları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Kurul hakkındaki görüşleri en çok etkileyen boyut, görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu olarak tespit edilmiştir. Bunları sırası ile, sorunlar boyutu, etkin çalışma boyutu ve farkındalık boyutu izlemektedir. Toplamda farklılıkların yönetilmesi algısı ile ilgili bu 4 alt boyut devam bağlılığını %77 oranında açıklamaktadır. Bu oranın çok yüksek olmamakla beraber yeterli olacağı düşünülebilir. Üye kriterleri boyutu ve görev tanımları boyutu modelde yer almamaktadır. Kısacası katılımcıların üniversite etik kurulu hakkındaki görüşlerinin şekillenmesinde görev tanımı nasıl olmalıdır boyutu oldukça önemlidir.

SONUÇ

Akademik etik veya bilim etiği, genel etik algılamasının bir tezahürüdür. Bu açıdan bakıldığında toplumda etik değerlerin yerleştiği ve işlediği ölçüde akademik hayatın her aşamasında etik ilkelere uygun davranışın ve uygulamaların ortaya çıkması mümkün olacaktır. Etik farkındalığın oluşturulması anlamında eğitimin ilk aşamalarından itibaren etik konusunun eğitim müfredatı içine yerleştirilmesi, akademisyenlik mesleğini tercih edenlerin de özellikle bu eğitimi alması önemlidir.

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

Bu nedenle, akademik hayatta etik kültürün yerleştirilmesinde öncelikle kamu yönetiminde etik yasal ve kurumsal yapılanma temelinden hareket ederek, burada özellikle de Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurul yapılanmasının etkinliğinin artırılması, üniversitelerin de kapsam içine alınması, caydırıcı yaptırımların belirlenmesi önemlidir. Bunun ardından, üniversitelerde akademik etik yapılanmanın tam anlamıyla işlerlik kazandırılması için öncelikle YÖK’ün akademik etik konusunda daha etkin, belirleyici ve etik ihlaller konusunda daha yakından takip eden, kamuoyu oluşturan bir rol üstlenmesi önemlidir.

Üniversitelerde bilim ve yayın etiği kurullarının oluşturulup, etkili denetim yapar ve şeffaf biçimde bunları yayımlayabilir hale gelmeleri ile atama ve yükseltmelerde aslanan yayın yapmada sübjektivite, etik ihlali, etik dışı davranışlara yönelme şeklindeki davranışları azaltacaktır. Üniversite yaşamının bir bütün olduğundan hareketle, aynı zamanda üniversitenin diğer paydaş grupları da dikkate alınarak alt etik kurul oluşumları da desteklenmelidir.

Mevcut yapılanmada üniversitelerin etik kurullarının oluşturulması kadar bunların belli noktalarda benzerlik göstermesi, standardize edilmesi ve uygulama birlikteliği ve kararlılığının sağlanması da akademik etiğin yerleşmesinde önemlidir.

Üniversite etik kurullarının ayrı bir kurumsal yapısının olması, kendi içinde sekreteryaya vb görev dağılımlarının olacağı bir yapılanmanın yer alması kurulun etkinliğini arttıracaktır.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu etik eğitici eğitimlerine üniversiteden de akademik/idari personelin katılımı teşvik edilmelidir. Etik ihlallerde kurul kararlarının kamuoyu ile paylaşılması şeffaf yönetim anlayışının bir gereğidir.

Üniversitelerde etik duyarlılığı sağlamak için etik eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.

Üniversite etik kurulları, üniversite üst yönetiminden etkilenmeyecek şekilde bağımsız olmalıdır.

Etik dışı davranışın tanımı net ve standart biçimde tanımlanmış ve uygulanabilir olmalıdır.

Üniversitelerin yüksek lisans ve doktora programlarında zorunlu ders olarak bilim etiği dersi konulmalıdır.

Sürdürülebilirliğin ve etkinliğin sağlanması açısından etik kodlar son derece önemlidir. Üniversitelerin kendilerine ait davranış ve etik kodlarını/kurallarını oluşturmaları gereklidir.

Gerek genel ve hizmet içi eğitimlerle, gerekse çeşitli aktivitelerle üniversitelerde etik duyarlılığı sağlamak sosyal ve bilimsel bir sorumluluktur.

KAYNAKLAR

- AKÇAKAYA, M. ve HASANOĞLU, M. (2009) 21 Yüzyılda Kamu Personeli: Etik Sorunlar ve Yeni Arayışlar. Sözel Bildiri, TODAİE, Kamu Etiği Sempozyumu Bildirileri 2, 2009, Ankara, 689-698.
- AKGÜN, S. B. (2007) Yönetim Etiği Açısından Türkiye’de Kurumsallaşma Çabaları: Kamu Görevlileri Etik Kurulu, *Türk İdare Dergisi*, 79 (455), 81-111.
- ALPINAR, Z. (Ed.). (2011) *Etiğin Anlamı ve Anlamsızlığı* (1. basım). Efil Yayınevi, Ankara.
- ALTUN, M., SAYER, A., ve BARUTÇU, A. (2013) Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kararları Işığında Kamuda Görülen Etik Dışı Davranışlar ve Yolsuzluklar, *Sayıştay Dergisi*, (91), 33-55.
- ARIKAN H. ve DEMİR, G.Y. (2009) Akademisyenlik ve Etik: Uygulamalar Üzerine Toplumsal Bir Değerlendirme. Sözel bildiri, VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar 2009, Aydın, 202-237.
- AYDIN, İ. (2012) Yönetmelik ve Örgütsel Etik. (5. baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- AYDIN, İ. (2014) Kamuda Etik. 13.03.2014, www.tbmm.gov.tr/etik_komisyonu/belgeler/makale_kamudaEtik-InayetAydin.pdf
- BAYDAR, T. (2005) Yönetim Etiğine Genel Bir Bakış, *Türk İdare Dergisi*, 77 (449), 47-74.
- BİÇER, İ. (2009) Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarında Etik Değerlerin Uygulanması. Sözel Bildiri, TODAİE, Kamu Etiği Sempozyumu Bildirileri 2, 2009, Ankara, 689-698.
- Boğaziçi Üniversitesi (2013) Kamu Üniversitelerinin Yapısı ve İşleyişi, Etik İlkeler.19.11.2013, http://www.boun.edu.tr/tr-TR/Content/Genel/vizyon_ve_misyon/Akademik_Ilkeler, http://www.boun.edu.tr/tr-TR/Content/Genel/Yonetim/Kurul_ve_Komisyonlar/Etik_Kurullar/Etik_Ilkeler.
- BÜKEN, N.Ö. (2006) Türkiye Örneğinde Akademik Dünya ve Akademik Etik, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 37 (3), 164-170.
- CEVİZCİ, A. (2002) *Etiğe Giriş* (1. baskı), Paradigma Yayınları, İstanbul.
- ÇOBANOĞU, N. (2012) Etik ve Hukuk Açısından Tıbbi Bilimsel Etik Kurullar, IV. Sağlık Hukuku Kurultayı 23-24 Eylül 2011, Ankara.

- DEMİRCİ, M. (2007) Kamu Yönetimi Yazıları. B. Eryılmaz, M. Eken, M. L. Şen, (Ed.), Kamu Yönetimi Etiğinin Normatif Temelleri (1. Basım), 200-219, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- DEMİRCİ, M. ve GENÇ, F. N. (2008) Türkiye’de Kamu Yönetimi Reform Sürecinde Etik Yapılanma, *Amme İdaresi Dergisi*, 41 (2), 43-58.
- DEVLET PERSONEL DAİRESİ BAŞKANLIĞI. (2011) Görevde Yükselme Eğitimi Ders Notları, (17. Baskı), DPB, Ankara.
- ERYILMAZ, B. (2008) Etik Kültürü Geliştirmek, *Türk İdare Dergisi*, (459), 1-12.
- ERYILMAZ B. ve BİRİCİKOĞLU H. (2011) Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik ve Etik, *İş Ahlakı Dergisi*, 4 (7), 19-45.
- GERÇEK H., GÜVEN M. H., ÖZDAMAR, Ş. O., Yelken, T. Y., Kormaz, T. (2011) Yükseköğretim Kurumlarında Etik İlkeler, Sorumluluklar ve Davranış Kuralları, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (2), 80-88.
- GÖKÜŞ, M. (2010) Yönetişim: Kuram Boyutlar, Uygulama. M. A. Çukurçayır, H. T. Eroğlu, H. E. Uğuz, (Ed.), Kamu Hizmeti Kavramı ve Yönetişim Yaklaşımı (1. baskı) 585-615, Çizgi Kitabevi, Konya.
- HELLER, A. (2006) *Bir Ahlak Kuramı* (1. basım) Çev. A. Yılmaz, K. Tütüncü, E. Demirel, Ayrintı Yayınları, İstanbul.
- KALKINMA BAKANLIĞI (2013) Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Kalkınma Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU. (2012) Kamu Görevlileri Etik Rehberi, KGEK, Ankara.
- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.8044&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (11.2.2015)
- KOÇAK S. Y., ÖZTEPE M. C. (2012) Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi. F. N. Genç, (Ed.), Yönetişim Yaklaşımı Açısından Kamu Yönetimi Etiği 87-110, Ekin Yayın, Bursa.
- NOHUTÇU, A. (2004) Çağdaş Kamu Yönetimi II: Konular, Kuramlar, Kavramlar (1. basım) M. Acar, H. Özgür, (Ed.), Etik ve Kamu Yönetimi 389-411, Nobel Yayın, Ankara.
- ÖKTEM, M. K. ve ÖMÜRGÖNÜLŞEN U., (2005) Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalarına Yönelik Genel Bir Çerçeve Arayışı. Sözel Bildiri, Sakarya Üniversitesi, Siyasette ve Kamu Yönetiminde Etik Sempozyumu 2005, Sakarya, 231-237.
- ÖZLEM, D. (2002) Değerler Sorununda Nesnelcilik/Mutlakçılık ve Öznelcilik/Rölativizm Tartışması Üzerine. Sözel Bildiri, Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri 2002, Ankara, 282-312.

- ÖZTÜRK, N. K. ve COŞKUN B. (2000) Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Kamu Hizmetlerinde Kalite: Etiksel Bir Bakış, *Türk İdare Dergisi*, 72 (426), 145-161.
- PINAR, İ. (2002) Akademisyenlerin Etik Değerleri Üzerine Bir Araştırma, *Yönetim*, 13 (43),5-19.
- PİEPER, A. (1999) *Etiğe Giriş* (1. basım), Çev. V. Atayman ve G. Sezer, Ayrıntı Yayınları.
- ŞİRİN, Y.N. (2006) *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Sürecinde Etik Sorunlar ve Türkiye*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TATLIDİL E. ve GÜNDER E. E. (2011) Küreselleşerek Değişen Dünyada Yükseköğretim Anlayışı. Sözel Bildiri, Deomed yayıncılık, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK 2011). İstanbul: 580-587.
- TEPE, H. (Ed.). (2000) Etik ve Meslek Etikleri: Tıp, Çevre, İş, Basın, Hukuk ve Siyaset.
- TOPLU, M. (2012) Bilim Etiği: İnternetin Bilim Etiği Üzerine Etkileri, *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 654-698.
- TÜBA. (2002) Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları (1. Basım), TÜBA, Ankara.
- TÜBİTAK. (2010) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği, 06.08.2014, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/mevzuat/yonetmelik/YONETMELIK_III_9.pdf.
- TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönergesi http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/esaslar/ESASLAR_VI_7.pdf (9.2.2015)
- TÜBİTAK Araştırmalarına İlişkin Etik Komitenin Kuruluş ve Görevlerine İlişkin Esaslar http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/esaslar/Esaslar_X_XX.pdf (9.2.2015)
- TÜRKİYE Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Etik Davranış İlkelerinin Belirlenmesine İlişkin Esaslar http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files//mevzuat/esaslar/esaslarVI_6.pdf (9.2.2015)
- TÜSİAD. (2005) Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik; Yasal Altyapı ve Ayrıcalıklar Tespit ve Öneriler. TÜSİAD, İstanbul.
- TÜSİAD ve OECD. (2003) Kamu Hizmetinde Etik: Güncel Konular ve Uygulama (yayın no TÜSİAD-T/2003-9-363). İstanbul.
- UÇAK, N.Ö. ve BİRİNCİ, H. G. (2008) Bilimsel Etik ve İntihal, *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- USTA, A. (2010) Kamu Görevlisinin Etik Amaç ve Ahlaki Yükümlülüğüne Yönelik Bir Değerlendirme, *Türk İdare Dergisi*, 82 (468), 159-181.

Türkiye’de Üniversite Etik Kurulları Üzerine Bir İnceleme

- USTA, A. (2011) Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak, *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, (1), 2, 39-51.
- UZEL, İ. (2014) *Etik: Toplumda ve Günlük Yaşamda Yeri ve Önemi*. 12.03.2014, <http://ilteruzel.com/etik.pdf>.
- UZUN, Y. (2011) Kamu İdarelerinde Etik Yönetim, *Sayıştay Dergisi*, (80), 33-56.
- YAMAN, E. (2008) Üniversiteler ve Etik: Baskılar ya da Psikolojik Şiddet, *İş Ahlakı Dergisi*, 1 (1), 81-97.
- YILDIZ, A. (2012) Meta-etik Bir Teori Olarak Ahlaki Sezgiciliğin Savunulabilirliği, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU (2012) Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, 09.02.2015, http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/18187.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU (2014) Etik Davranış İlkeleri. 11.02.2015, <http://www.adu.edu.tr/tr/index.asp?job=news&i=27039>
- YÜKSEL, C. (2007) Kamu Yönetimi Yazıları (1. basım). B. Eryılmaz, M. Eken, M. L. Şen, (Ed.), Kamu Yönetiminde Etik Davranış Kuralları 582-602, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- YÜKSEL, C. (2011) Ülkemizde ve Dünyada Siyasette Etik Değerler, İÜHFM, LXIX (1-2), 617-634. 09.07.2014, <http://www.journals.istanbuledu.tr/tr/index.php/hukukmeczua/article/view/10568>.